

Konfliktfyllt?

Sverigedemokraterna, demokrati och skolans värdegrund

Ansvarig institution: Institutionen för
samhällsvetenskaper

Elin Lennartsson
Johan Nygren

Handledare: Johanna Jormfeldt

Kurs: GO5294

År och termin: Vårtermin 2013

ABSTRACT

Författare: Elin Lennartsson & Johan Nygren

Antal sidor: 53

Konfliktfyllt? *Sverigedemokraterna, demokrati och skolans värdegrund*

Conflictual? *Sweden Democrats, democracy and the school's fundamental values*

The aim of this thesis is to illustrate the content of the democratic values *tolerance*, *personal development* and *political equality*, in relation to the Swedish school's systems fundamental values, and from there problematize the schools approach towards the Sweden Democrats. By using a qualitative text analysis upon the party program of Sweden Democrats, we have been able to fulfill the aim of the thesis. We have motivated and defined our chosen democracy values from the schools fundamental values and from democracy theory. With the use of an analyze schedule we have been able to go through with the interpretation and analyze of the party program of the Sweden Democrats. To be able to do a thorough and legitimate examination, our assessment of the party program has been made in four phases. After the interpretation and analyze of the party program we found out that the Sweden Democrats has a complicated relation to democracy and that the party does not achieve the requirements for a democratic party, according to our chosen democratic values. The school system in Sweden is based on democratic foundations and fundamental values shall reign in our schools. Finally the conclusion of this thesis is that it exist conflicts between the Swedish school's systems fundamental values and the Sweden Democrats, on basis of tolerance, personal development and political equality.

Keywords:

Sweden Democrats, democracy, democratic values, school's fundamental values

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Avgränsningar	2
1.3 Disposition	3
2. Bakgrund	4
3. Tidigare forskning	8
4. Teori	11
4.1 Tolerans.....	11
4.2 Personlig utveckling.....	13
4.3 Politisk jämlikhet	16
4.4 Demokrati utifrån skolans värdegrund.....	20
4.5 Operationalisering av teori.....	21
5. Metod	23
5.1 Kvalitativ textanalys	23
5.2 Tolkning i fyra faser.....	24
5.3 Metodkritik	26
5.3.1 Problem med definitioner i Sverigedemokraternas principprogram	27
6. Resultat och analys	28
6.1 Tolerans.....	28
6.1.1 Acceptans för det främmande.....	29
6.1.2 Öppenhet för olikheter.....	31
6.1.3 Likvärdiga attributioner	34
6.2 Personlig utveckling.....	36
6.2.1 Tar tillvara människors intressen.....	36
6.2.2 Uppmuntrar ansvarsfullt deltagande.....	39
6.2.3 Värdesätter ny kunskap	40
6.3 Politisk jämlikhet	41
6.3.1 Orättvisa gynnar de sämst ställda	42
6.3.2 Alla har formellt lika chans	44
6.3.3 Alla har reellt lika chans	47
6.4 Sammanställning.....	48
6.5 Slutsats	50
7. Diskussion	52

1. Inledning

I november år 2012 avslöjades i svenska medier det som kom att kallas järnrörsskandalen. Tre aktiva politiker inom Sverigedemokraterna, bland annat partiets rättspolitiska talesperson och partiets ekonomisk-politiska talesperson, hade en sen natt i Stockholm uttalat sig rasistiskt, sexistiskt samt beväpnat sig med järnrör. Händelseförloppet hade filmats och kom nu att visas i media, vilket ledde till en enorm uppståndelse.

Samma dag som järnrörsskandalen avslöjas får en lärarstudent på sin verksamhetsförlagda utbildning, inblick i hur samhällkunskapslärare kan ha svårt att undervisa om Sverigedemokraterna. När en händelse som järnrörsskandalen uppmärksammas bör samhällkunskapslärare ha den förkunskap om Sverigedemokraterna som krävs för att kunna ge eleverna den mest nyanserade bilden av partiet och händelsen. Lärarstudenten upplevde att förkunskaperna om Sverigedemokraterna inte var tillräckliga för att kunna förklara och på så sätt verklighetsförankra undervisningen för eleverna. Detta resulterade i att undervisningen hämmades och elevernas frågor om Sverigedemokraterna förblev obesvarade. I samtal efter lektionen mellan lärarstudenten och samhällkunskapsläraren kom diskussionen in på problematiken om hur skolan ska undervisa och resonera om ett parti, vars åsikter eventuellt kan stå i motsats till skolans värdegrund?

Med undantag för Ny Demokratis korta tid som riksdagsparti på 1990-talet har Sverige aldrig tidigare upplevt ett invandringskritiskt parti på parlamentarisk nivå. Invandringskritiken samt motståndet till islam som framförs av Sverigedemokraterna är ny politik som förs på Sveriges högsta politiska nivå. Efter att vi tagit del av olika uppsatser i ämnena skolan, demokrati och Sverigedemokraterna, har vi fått en uppfattning om att det råder vissa oklarheter i frågan om Sverigedemokraterna är ett demokratiskt parti eller ej. Det är därmed inte anmärkningsvärt att lärare i samhällkunskap kan känna osäkerhet i hur de ska undervisa om partiet. Dessutom kan Sverigedemokraternas politik innebära en motstridighet i skolan. Den svenska skolan ska vila på demokratins grund men hur lärare ska förhålla sig till ett eventuellt odemokratiskt parti som har valts in i den svenska riksdagen på demokratiska vägar,

är inte tydliggjort. Denna uppsats är därmed högst relevant och avser att ge svar på de uppenbara oklarheterna som råder i frågan om relationen mellan skolans värdegrund och Sverigedemokraterna.

1.1 Syfte och frågeställningar

Skolans värdegrund ska genomsyra hela skolväsendet och tar upp begrepp som tolerans, jämlikhet och utveckling. I takt med att vi blivit mer belästa i ämnena skolan, demokrati och Sverigedemokraterna, råder emellertid vissa oklarheter i frågan om Sverigedemokraterna är ett demokratiskt parti eller ej. Det råder dessutom oklarheter i hur lärare ska undervisa om Sverigedemokraterna i skolan. Denna studie är alltså högst relevant och avser att ge svar på de uppenbara oklarheterna som råder i frågan om Sverigedemokraterna är ett demokratiskt parti eller ej.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att belysa innebörden av demokrativärdena *tolerans*, *personlig utveckling* och *politisk jämlikhet* i relation till skolans värdegrund och utifrån detta problematisera skolans förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna.

Frågeställningar

- Hur förhåller sig Sverigedemokraternas principprogram till demokrati?
- Finns eventuella konflikter mellan Sverigedemokraternas principprogram och skolans värdegrund?

1.2 Avgränsningar

Det bör sannolikt inte råda några tvivel om att demokrati är ett mångdefinierat och vida använt begrepp. För att avgränsa uppsatsen har vi valt ut tre demokrativärden tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet. Motiveringen till demokrativärdena kommer att presenteras och förklaras vidare i kapitel 4. I uppsatsen kommer vi att granska det svenska riksdagspartiet Sverigedemokraterna, som är det första högerpopulistiska partiet i Sverige som blivit inröstat i den svenska riksdagen. Partiets framgångar innebär således förändringar i såväl den svenska politiken, som i den svenska skolan. Lärare i samhällskunskap har därmed ställts inför nya utmaningar

i form av hur de ska undervisa om Sveriges riksdagspartier, då det råder delade meningar i frågan om Sverigedemokraterna är ett demokratiskt parti. En mer ingående beskrivning av Sverigedemokraterna ges i kapitel 2. De olika skolformerna som existerar i Sverige har varierande läroplaner, dock är stora delar av de olika värdegrunderna sammanfallande lika. Vi kommer utgå från läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritishemmet 2011 (Lgr11) då det är den läroplan som omfattar flest elever inom den svenska skolan. Anledningen till att vi valt att granska partiets principprogram är att vi vill veta vad partiet står för och inte vad enskilda politiker eller personer anser. Principprogrammet kan ses som ansiktet utåt för Sverigedemokraterna och ska visa vad partiet faktiskt står för, vilket är det vi vill granska i denna uppsats.

1.3 Disposition

I det *inledande kapitlet* presenteras en introduktion till uppsatsens forskningsområde där vi redogör och motiverar varför uppsatsen är av intresse. Dessutom presenterar vi uppsatsens syfte, frågeställningar och avgränsningar. I *kapitel två* ges en överblick av Sverigedemokraterna samt placerar partiet i ett europeiskt perspektiv. I uppsatsens *tredje kapitel* ges en presentation av den tidigare forskning som gjorts om partiet. Det *fjärde kapitlet* utgörs av uppsatsens teoretiska utgångspunkter, där vi redogör för demokrativärdena tolerans, personlig utveckling samt politisk jämlikhet. Dessutom görs en beskrivning av skolans värdegrund kopplad till demokrativärdena. Slutligen redogör vi för hur vi kommer att använda oss av teorin genom uppsatsen, det vill säga en operationalisering av teorin på Sverigedemokraternas principprogram. I *kapitel fem* görs en beskrivning hur genomförandet av tolkning och analys av Sverigedemokraternas principprogram har gått tillväga. Kapitlet är indelat i en beskrivning av metod, genomförande och till sist en redogörelse för de problem vi har ställts inför. I *kapitel sex* återfinns uppsatsens resultat och analys. Kapitlet har delats in efter demokrativärdena och respektive indikatorer. Dessutom ges en överskådlig presentation av vad kapitlet har resulterat i. Till sist avslutas kapitel sex med uppsatsens slutsats som ger svar på givna frågeställningar och därmed uppsatsens syfte. I *kapitel 7* förs en diskussion kring de reflektioner som uppsatsen har genererat samt vilken vidare forskning som bör göras i ämnet.

2. Bakgrund

I detta kapitel kommer vi till att börja med kortfattat beskriva innebörden av högerpopulistiska partier samt deras utbredning i Europa. Vi kommer därefter visa på att Sverigedemokraternas framgångar i Sverige inte skiljer sig från den trend av högerpopulistiska partier som pågår i Europa. Till sist kommer en beskrivning av Sverigedemokraterna i form av partiets bildande samt centrala politiska frågor.

Etablerade europeiska politiska partier har under de senaste decennierna blivit utmanade av två nya grupper av partier. Den ena gruppen utgörs av partier som klassificeras som de gröna, som främst vill uppnå en bättre och mer hållbar miljö. Den andra gruppen består av nationalistiska partier som höjer upp den egna nationen, där kulturen är oerhört viktig och som ständigt måste försvaras mot yttre hot, och dessutom är invandringskritik centralt för dessa partier (Widfeldt 2010:158). Benämningen på de nationalistiska partierna kan variera och statsvetare använder exempelvis termer som ytterhöger, högerpopulistiska eller radikala högerpopulistiska partier (Widfeldt 2010:159). I denna uppsats kommer denna partigrupp att benämnas högerpopulistiska partier. Widfeldt visar på att det är ett undantag att ett europeiskt land inte har ett högerpopulistiskt parti på parlamentarisk nivå. Utbredningen av högerpopulistiska partier är mycket omfattande, år 2010 hade drygt 2/3 av Europas länder högerpopulistiska partier i parlamentarisk representation. Trots framgångarna får dessa partier sällan höga valresultat. Det finns en trend som visar att högerpopulistiska partier har fått sina bästa valresultat från 2005 och framåt (Widfeldt 2010:163). Sedan efterkrigstiden då högerpopulistiska partier uppkom för första gången ägde den första fasen, för dessa partier, rum (år 1945-1955). Partierna bestod främst av nazister och fascister som levde kvar i tankar från andra världskriget. Den andra fasen förekom under åren 1955-1980 och dessa partier motsatte sig främst skattetryck och byråkrati. Den tredje fasen för högerpopulistiska partier startade år 1980 och pågick till ungefär år 2000 inom vissa länder. Dessa högerpopulistiska partier har en huvudsaklig politisk fråga, nämligen den omfattande kritiken mot invandring och där kritik främst fokuseras mot islam (Widfeldt 2010:164). Den gemensamma politiken bland dessa partier kan även beskrivas som främlingsfientlighet och nationalism (Ekman & Poohl 2010:10). Ett fåtal länder har nått den fjärde fasen som innebär legitimering av de högerpopulistiska partierna och

där de har fått ett ökat politiskt inflytande. Exempel på ett sådant parti är det danska högerpopulistiska partiet Dansk Folkeparti, som har varit ett etablerat stödparti till den danska regeringen, och således fått politiskt inflytande och främst inom invandringskritiska frågor. De högerpopulistiska partierna i Europa har länge verkat i det dolda och varit isolerade men har det senaste decenniet blivit synliga och gått till att bli mer rumsrena i flera länder (Widfeldt 2010:166). I och med Sverigedemokraternas framgång följer Sverige trenden som råder i övriga Europa med att inneha ett välorganiserat högerpopulistiskt politiskt parti. Det finns flertal likheter mellan Sverigedemokraterna och Dansk Folkeparti, dock ligger det danska partiet före i utvecklingen. Båda partierna har arbetat hårt med att bli uppfattade som ett rumsrent parti, och de har uteslutit medlemmar som har uttalat sig främlingsfientligt (Widfeldt 2010:176).

Sverigedemokraterna bildades 1988 som en utbrytargren från rörelsen Bevara Sverige Svenskt (BSS), som hade invandringskritik som enda politiska fråga. År 1986 genomfördes en sammanslagning av BSS och partiet Framstegspartiet, dock misslyckades sammanslagningen och det nybildade partiet splittrades till ett flertal mindre rörelser/partier. Det var vid denna splittring som det nya partiet Sverigedemokraterna bildades (Kiiskinen & Saveljeff 2010:50). Sverigedemokraterna grundades av sju personer 1988 och samtliga har idag slutat eller blivit uteslutna från partiet (Jakobsson 2010:79). Sverigedemokraterna fick många nya medlemmar i form av personer som tidigare varit anhängare till Nordiska rikspartiet, Sverigepartiet och Bevara Sverige Svenskt (Jakobsson 2010:77). Namnet Sverigedemokraterna härstammar från att ledarna ville att media skulle bli tvingade att säga ordet demokrati i samband med att det talades om det nya partiet, särskilt med tanke på att de visste att de aldrig skulle bli ansedda som ett demokratiskt parti av etablissemangen (Jakobsson 2010:79). Detta är en intressant koppling till denna uppsats som kommer att studera demokrativärden ur Sverigedemokraternas principprogram. Trots flertalet uteslutningar av främlingsfientliga medlemmar är det Sverigedemokraternas historia med tydliga kopplingar till Bevara Sverige Svenskt som kan innebära en stor nackdel för partiet att nå framgång och strävan att bli ett rumsrent parti (Widfeldt 2010:176).

Under partiets första tio år fick Sverigedemokraterna stor inspiration och hjälp av det franska högerpopulistiska partiet Front National (Kiiskinen & Saveljeff 2010:49). Det

franska partiet sponsrade exempelvis valmaterial år 1998 (Blomquist & Slätt 2004:72). På senare tid har Sverigedemokraterna övergått till att ha det danska partiet Dansk Folkeparti som inspirationskälla och Sverigedemokraterna ser det danska partiet som sin förebild (Kiiskinen & Saveljeff 2010:49).

Sverige har tidigare haft ett invandringskritiskt parti på parlamentarisk nivå i form av Ny Demokrati som tog sig in i den svenska riksdagen 1991. Jakobsson beskriver skillnader mellan Sverigedemokraterna och Ny Demokrati och menar att det finns stora likheter mellan de olika partierna. Sverigedemokraterna är, precis som Ny demokrati var, invandringskritiska och lägger även stort fokus i sin politik på att göra fängelsestraff hårdare. Dessutom är främlingsfientligheten något de båda partierna har gemensamt. Orrenius (2010:9) menar dock att skillnaderna är stora mellan de olika partierna, medan Ny Demokrati var ett populistiskt parti är Sverigedemokraterna ett tydligt nationalistiskt parti. Jakobsson (2010:62) menar även att Sverigedemokraterna är ett helt annat parti organisationsmässigt sett än vad Ny Demokrati var. Sverigedemokraterna är ett mer stabilt parti på det viset att det har byggts upp under en längre tid, medlemsantalet har stadigt ökat, och det får även fler röster för varje val som genomförs. Ny demokrati hann däremot både att grundas och upplösas under en kort tid (Jakobsson 2010:62). Sverigedemokraterna blev ett svenskt riksdagsparti 22 år efter bildandet, vilket skedde vid riksdagsvalet 2010 och därmed nådde partiet sin största framgång hitintills. Under de dryga två decennierna har Sverigedemokraterna haft tid att organisera sig väl och partiet har ständigt ökat i antal medlemmar. År 2013 har partiet ca 9000 medlemmar (se Sverigedemokraternas hemsida 1). Sverigedemokraterna har ställt upp i samtliga riksdagsval sedan 1988 och partiet har ständigt förbättrat sina resultat för varje val. I senaste valet år 2010 fick Sverigedemokraterna 5,70 % av rösterna, vilket innebar 20 mandat i riksdagen (se Sverigedemokraternas hemsida 2). Sverigedemokraterna menar själva att partiet ”är ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn, som betraktar värdekonservatism och upprätthållandet av en solidarisk välfärdsmodell som de viktigaste verktygen i byggandet av det goda samhället” (Sverigedemokraternas principprogram 2011:3). Partiets viktigaste politiska frågor som de arbetar för är invandringspolitik, brottslighet och äldrevård (se Sverigedemokraternas hemsida 3).

Sverigedemokraterna är ett parti som lägger stor vikt av sin politik på motståndet till ett mångkulturellt samhälle (Kiiskinen & Saveljeff (2010:18). Forskarna sammanfattar att Sverigedemokraternas politik och framgång beror på att:

Sverigedemokraterna driver en argumentation om hur det mångkulturella samhället bryter ner grundläggande svenska värden vilket anses skapa ett samhälle utan intern sammanhållning och partiet ger röst åt en kritik som uppenbarligen finns bland en del svenska väljare men som de etablerade partierna valt att inte hörsamma i den utsträckning som dessa väljare önskat (Kiiskinen & Saveljeff 2010:18).

Det innebär att Sverigedemokraternas framgång delvis kan bero på att partiet är ett missnöjesparti, väljare kan inte finna sin politiska tillhörighet i de etablerade partierna, och är därmed missnöjda med de etablerade partierna. Mouffe menar att det skapats ett politiskt klimat där etablerade partier har blivit mer lika varandra, saknar konflikter och att den liberala demokratin inte ifrågasätts i särskilt stor grad (Kiiskinen & Saveljeff 2010:35). Det har resulterat i att det inte finns några reella motståndare i politiken och det ligger till grund för högerpopulistiska partiers framgångar (Hellström 2010:18-). Mouffe anser även att dessutom har de ”goda demokraterna” mobiliserat sig mot högerpopulistiska partier, vilket innebär att de utgör en gemensam moralisk fiende för de etablerade partierna. Eftersom de etablerade partierna är mobiliserade och blir alltmer lika varandra kan de högerpopulistiska partierna ses som enda opposition till de etablerade partierna (Mouffe 2002; Kiiskinen & Saveljeff 2010:35-).

3. Tidigare forskning

Utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar kommer vi i detta kapitel presentera relevant forskning som tidigare har genomförts kring Sverigedemokraterna. Vi kommer att visa på att det finns utrymme att genomföra denna uppsats med tidigare nämnda syfte (se kapitel 1.1).

Forskning kring Sverigedemokraterna har inte genomförts i speciellt stor utsträckning och i synnerhet inte efter år 2010, som är tidpunkten då partiet blev ett svenskt riksdagsparti. Som tidigare beskrivits följer Sverigedemokraterna de trender som finns i Europa angående högerpopulistiska partiers framgång. Ekman och Linde (2010) har skrivit boken *Politik, protest, populism – deltagande på nya villkor*, som beskriver etablerade partiers problem och högerpopulismens framväxt i Europa. De placerar Sverigedemokraterna i ett större sammanhang än Sverige och menar att framtiden för Europas högerpopulistiska partier ser ljus ut om partierna uppfyller krav så som stor uthållighet, är ett väl organiserat parti samt arbetar med en strategisk färdighet. Med Dansk Folkeparti som exempel menar Ekman & Linde att ett högerpopulistiskt parti kan ta sig ur det politiska utanförskap som dessa partier verkar i. Däremot kan denna framtid låta vänta på sig, då det krävs att högerpopulistiska partier når den fjärde fasen som redan beskrivits i kapitel 2.

Anders Hellström är en av få statsvetare som har skrivit en bok som enbart behandlar Sverigedemokraterna. Hans bok heter *Vi är de goda. Den offentliga debatten om Sverigedemokraterna och deras politik* (Hellström 2010). Hellströms forskning beskriver den debatt som förs om Sverigedemokraterna, samt debatten kring partiets politik. Hellström resonerar dels för att Sverigedemokraternas politik är en radikaliserings av de övriga riksdagspartiernas politik och retorik. Dessutom argumenterar Hellström även för att debatten som pågår kring Sverigedemokraterna och deras politik inte liknar den traditionella debatten om partier. Offentliga debatter kring riksdagspartier utgår från höger- och vänsterorienterat samtalsklimat, men i den offentliga debatten angående Sverigedemokraternas politik diskuteras snarare på ett moraliskt plan om gott och ont (Hellström 2010:15). Hellströms forskning resulterar i att det finns en föreställning hos svenskar om att Sverige är ett tolerant land, och Sverigedemokraterna har tagit en position som utmanar denna föreställning med sin

politik. Även Ekman och Poohls bok *Ut ur skuggan. En kritisk granskning av Sverigedemokraterna* (Ekman & Poohl 2010), tar upp denna problematik och menar att det därför är oerhört känsligt att diskutera problem med intolerans som finns i Sverige. Författarna menar att Sverigedemokraterna är ett resultat av intolerans. Ekman och Poohl är två av flertalet journalister som har skrivit böcker om Sverigedemokraterna och många av dessa journalister är kopplade till stiftelsen Expo, som i fallet Ekman och Poohl. Stiftelsen granskar den organiserade intoleransen i Sverige genom exempelvis tidskriften Expo eller böcker som stiftelsen givit ut. Ekman och Poohl (2010) redogör för allt i fråga om Sverigedemokraternas bildning ur nazistiska organisationer till strategier att bemöta Sverigedemokraterna idag. Det är en djupgående bok om partiet och författarna menar att Sverigedemokraternas framtid beror på hur media och politiker bemöter dem. De skriver ”Sverigedemokraterna finns för att det finns utrymme för dem. Deras framväxt är, även om det är en obekväm insikt, en konsekvens av att demokratin fungerar” (Ekman & Poohl 2010:408). Boken är, liksom många böcker om Sverigedemokraterna, skriven före riksdagsvalet 2010, vilket gör att den saknar information om Sverigedemokraternas tid i riksdagen.

En journalist som har skrivit mycket om Sverigedemokraterna är Niklas Orrenius som för tillfället arbetar för Dagens Nyheter. Han har länge bevakat Sverigedemokraterna och har skrivit ett flertal reportageböcker om partiet. I sin bok *Jag är inte rädd. Jag äter pizza: en bok om Sverigedemokraterna (2010)* tar Orrenius upp problematiken med att svenska journalister har haft svårt att förhålla sig till Sverigedemokraterna, även om han menar att det nu har blivit bättre. År 2007 skrev Orrenius att svenska journalister måste bli mer professionella i bevakningen av Sverigedemokraterna. Orrenius anser att det funnits en attityd bland journalister att sverigedemokrater får skylla sig själva om de blir misshandlade eller uppsagda från arbeten på grund av sitt politiska deltagande. Han menar att i sin yrkesroll som journalist ska han inte bekämpa partiet, utan han vill förklara och förmedla en rättvis bild av Sverigedemokraterna. Även i journalistkåren, liksom i skolan, har förhållningssättet till Sverigedemokraterna varit problematiskt.

Mycket som skrivs om Sverigedemokraterna berör hur partiet och dess politik ska bemötas. Det har forskarna Jenny Kiiskinen och Sigrid Saveljeff (2010) tagit fasta på

i deras doktorsavhandling med namnet *Att dansa i otakt med väljarna – Socialdemokraternas och Moderaternas strategiska bemötande av Sverigedemokraterna*. Deras forskning visar att Sverigedemokraternas närvaro i den politiska debatten innebär en ny utmanare för de etablerade partierna (forskningen koncentrerades till debatten efter riksdagsvalet 2006) och de diskuterar även det demokratiska dilemma som tidigare nämnts i denna uppsats, dock hänvisar vi i denna uppsats till skolans värld. Det demokratiska dilemman innebär att ett parti blir invalt på demokratiska grunder, dock kan partiets politik resultera i att somliga individer riskerar att få sina rättigheter begränsade. En sådan utgång skulle innebära en inskränkning av den liberala demokratin. Dessutom menar forskarna att det demokratiska dilemman orsakar ett strategiskt dilemma som innebär att de etablerade partiernas bemötande av högerpopulistiska partier kan riskera uppfattas som odemokratiska i debatten partierna emellan.

4. Teori

För att kunna uppfylla syftet att belysa innebörden av demokrativärdena tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet i relation till skolans värdegrund och utifrån detta problematisera skolans förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna, krävs en teoretisk utgångspunkt. I detta kapitel kommer vi att redogöra för de tre demokratiska värdena som vi har valt att tillämpa för att kunna mäta demokratin i Sverigedemokraternas principprogram. Dessutom kommer detta kapitel motivera att de tre demokrativärdena utgör en bred grund för att kunna mäta demokrati. Vi kommer att visa på att demokrativärdena är mycket relevanta utifrån den svenska skolans värdegrund och det är av den anledningen de är valda till det nämnda syftet. Till sist kommer detta kapitel ge en beskrivning av hur de tre demokrativärdena kommer att operationaliseras med hjälp av indikatorer.

4.1 Tolerans

Tolerans och förståelse för andra människors uppfattningar ingår i det som Gilljam och Hermansson nämner som klassiska värden inom demokrati (2003:13). Tolerans ligger enligt Hansson (2008:10) till grund för föreställningen om politiska fri- och rättigheter. Hansson skriver att tolerans och respekt för andra människors handlingsfrihet kan leda till restriktioner för den egna handlingsfriheten. Även vetskapen om att andra människors fria handlingsfrihet kan gå stick i stäv med egna övertygelser och värderingar, kan upplevas som något otrevligt och obehagligt (2008:35). Tolerans kan definieras som ”accepterandet av andras rätt att anta och försvara åsikter som står i strid med ens egna, särskilt i de fall då grunden är svag eller saknas för ett avgörande av vilken åsikt som är den rätta” (Se Nationalencyklopedins hemsida 3). Walzer förklarar tolerans som en ”fredlig samexistens mellan människor med olika historia, kultur och identitet, vilket möjliggörs av toleransen” (Walzer 1998:14).

Walzer menar vidare att toleranta personer:

ger utrymme åt människor vilkas föreställningar de inte omfattar, vilkas seder de avböjer att ta efter; de samexisterar med en annanhet som, hur starkt de än godtar dess närvaro i världen, ändå skiljer sig från det som de känner till, som är främmande och egendomlig (1998:26).

Walzer menar att orsaken till tolerans inte är av stor vikt, inte heller vad det är för fenomen som personen i fråga är tolerant mot, utan tolerans innebär en samexistering med någonting som personen anser främmande. Tolerans är en central grundtanke för framförallt liberalismen men omfattas av samtliga demokratiideal (se Nationalencyklopedins hemsida 3). Tolerans förekommer på individ- och samhällsnivå. En anledning till att tolerans bör finnas på en samhällelig nivå, som exempelvis i lagstiftning är att staten är benägen att bibehålla den stabilitet som finns i ett samhälle. Tolerans på en statlig nivå kan även leda till tolerans stater emellan (Nykänen 2008:148). Den samhälleliga toleransen leder alltså, på lång sikt, till att fred bevaras (Nykänen 2008:142). Horton menar att en handling på individuell nivå kan anses vara tolerant men att toleranta handlingar inte nödvändigtvis behöver vara synonymt med egenskapen tolerans (Nykänen 2008:148). Nykānen skriver ”att inneha en tolerant attityd är att vara benägen att utföra toleranta handlingar” (2008:149). Det görs därmed en åtskillnad mellan attityd och handling inom teorin kring tolerans. För att kunna tala om tolerans i samhället krävs att det finns negativa attityder inom samhället. Det vill säga att det existerar en konflikt mellan olika attityder. Hade samhället varit en homogen grupp där alla delade samma idéer, värderingar och attityder hade tolerans varit överflödigt (Nykänen 2008:148). Även Hansson menar att en förutsättning för att tolerans ska råda är att det finns en föreställning om att ett fenomen är fel enligt en persons åsikter och värderingar. Samhället präglas av olika föreställningar, idéer och värderingar och att arbeta för att uppnå konsensus i alla frågor bör sannolikt ses som en tämligen omöjlig uppgift. Detta innebär att tolerans för olikheter är nödvändigt (Hansson 2008:36). Nykānen (2008:152) utgår från den klassiska liberala teorin när hon diskuterar motiveringen till varför ett samhälle bör vara tolerant. Om ett samhälle värderar människors frihet att leva som de vill finns det goda anledningar till att samhället är tolerant. Det är först när ett samhälle är tolerant som människor har möjlighet att leva sina liv precis som de vill, även om levnadssättet enligt andra uppfattas som ett felaktigt vis.

Kemdal skriver att människor tolkar sina egna och andra människors beteenden genom attributioner. Attributioner delas huvudsakligen in i två beteendefaktorer, interna och externa. Interna beteendefaktorer är det som människor själva kan påverka medan de externa är sådant som är utanför människans möjlighet att påverka. Det kan

innebära att människor tenderar att tolka situationer till sin fördel genom att överdriva andra människors interna beteendefaktorer. Exempelvis att en person som är hemlös tolkas som oansvarig (intern attribution) snarare än som utsatt (extern attribution). Attributioner kan även göras i uttryck genom att människor förklarar sina ansett bra och sina ansett dåliga beteenden på olika vis. De människor som besitter ett gott självförtroende kommer troligtvis tolka sina ansett bra beteenden med inre faktorer, som exempelvis personlighet, snarare än att förklara sina ansett bra beteenden med yttre faktorer, som exempelvis miljö. I motsats till en människa med bra självförtroende kommer troligtvis en människa med dåligt självförtroende förklara sina ansett bra sidor med yttre faktorer (Kemdal 2003:305). Attributioner kan även användas för att förklara beteenden på gruppnivå. Människor som tillhör en viss grupp känner ofta samhörighet med den gruppen och dessa grupper benämns som ingrupper. De grupper som människor inte känner samhörighet med och som kan stå i diskrepans mot ingruppen kallas för utgrupper. De beteenden som anses bra och som kommer från ingruppen tolkas med inre faktorer och de beteenden som anses dåliga förklaras med yttre faktorer. Tvärtom gäller tolkandet av utgruppers beteenden (Kemdal 2003:314).

Utifrån den teoretiska utgångspunkt vi nu presenterat har vi härlett tre indikatorer som teorikapitlet har visat är centrala för demokrativärdet tolerans. De tre indikatorerna utgör tillsammans en bred grund för demokrativärdet. Med hjälp av indikatorerna kommer vi kunna operationalisera den teoretiska utgångspunkten av demokrativärdet tolerans. De tre indikatorerna är:

- Acceptans för det främmande.
- Öppenhet för olikheter.
- Likvärdiga attributioner.

4.2 Personlig utveckling

Giljam och Hermansson (2003:13) anser att även personlig utveckling är ett demokrativärde som är eftersträvansvärt i demokrati. Deltagardemokrati är en demokratiteori som tillger personlig utveckling stort värde. Amnå (2003:108) menar att deltagardemokratins grund är uppbyggd på moraliska handlingar såsom solidaritet, osjälvisk försakelse och uppoffring. Deltagardemokratins centrala idé innebär att

”genom deltagandet i diskussion och beslut prövas egenintresset mot det gemensamma bästa. Vården av den gemensamma friheten kräver allas deltagande” (Amnå 2003:108). Deltagardemokrati kännetecknas av att medborgare gör sig delaktiga i politiken på fler sätt än att rösta på representanter i val, genom exempelvis medborgarförslag, folkomröstningar och namninsamlingar. Medborgare ska delta i utformningen samt beslutsfattandet av politiken, lämpligen ska så många medborgare som möjligt vara delaktiga (Amnå 2003:19). Anhängare till deltagardemokratin menar att detta demokratiideal kommer leda till ett ökat valdeltagande, ökad andel företrädare för politiken samt att missnöje med politiska beslut kommer minska genom att medborgarna själva deltagit i den politiska processen. Dessutom innebär en mångfald bland politiskt aktiva att människor har större chans att kunna identifiera sig med aktiva politiker och därmed ökar tilltron till politiken (Kemdal 2003:315). Ett politiskt deltagande kommer leda till en personlig utveckling, som kommer innebära ett ökat intresse och en förståelse för politiken i stort, som slutligen kommer leda till att den representativa demokratin stärks (Jarl 2003:125). Ju fler medborgare som är engagerade i politiken desto större chans att de politiska besluten accepteras och efterlevs (Kemdal 2003:308). Medborgare ska vara politiskt aktiva och engagerade vilket kan innebära att egna intressen förbises gentemot allmänt intresse. Detta ses som en viktig positiv konsekvens av deltagande eftersom medborgare utvecklar en känsla för det gemensamma bästa, som kommer leda till att folkviljan förverkligas. Deltagande kan beskrivas som ett träningsläger inför val av representation, som resulterar i att medborgare utvecklas till bättre väljare (Amnå 2003:108-109).

Människors självförverkligande poängteras inom deltagardemokratin. Genom att delta i demokratiska processer kommer människor genomgå en personlig utveckling och exempelvis öka sin självkänsla. Oavsett om människor är medvetna om det eller ej kommer de att genomgå personlig utveckling; ”Det är den politiska jämlikhetens återbäring till den enskilde” (Amnå 2003:110). Människan genomgår en personlig utveckling genom att ”hon inlemmas i beslut, lär sig ta och ge argument, skaffa sig nya kunskaper, väga av det gemensamma bästa mot sin egen nyttokalkyl i ett beslut som hon tar ansvar för” (Amnå 2003:110). John Stuart Mill förknippas med deltagardemokrati och menade att deltagande kommer leda till att medborgare ”belönas bl.a. med klokskap, självkänsla och personlig karaktärsutveckling” (Amnå 2003:110). Inom deltagardemokrati läggs även stor vikt vid folkbildning, som

anhängare av demokratiidealet menar är en konsekvens av politiskt deltagande. Amnå (2003:113) menar att folkbildning kommer leda till personlig utveckling.

Idén med deltagardemokrati är att det ska stärka valdemokratin men det finns emellertid hinder för denna utveckling. Valdemokrati innebär främst att befolkningen ska göra sin politiska röst hörd genom val och därigenom välja personer som kan agera representanter inom politiken. Deltagardemokratins förespråkare vill att medborgare ska vara mer aktiva inom politiken och konflikten ligger i att politisk jämlikhet inte går att säkerställa. Den politiska jämlikheten kan till och med ses som hotad av deltagardemokratin. Politiskt resursstarka medborgare ges möjlighet att delta på en högre nivå än medborgare med avsaknad av resurser, så som utbildning, tid och pengar. Det innebär att politiskt resursstarka medborgare kommer att få tolkningsföreträde som slutligen sannolikt leder till mer makt (Amnå 2003:117).

Pateman anser att deltagande kommer leda till att medborgare bildar sig, vilket resulterar i bättre deltagare och en starkare representativ demokrati (Jarl 2003:128). Pateman menar även att medborgare behöver få öva sig på demokratiskt deltagande i sitt vardagliga liv för att vara förberedda på den nationella politiken (Pateman 1970:45). Det är väljares intressen och åsikter som ska företrädas och ju bättre medborgare blir på att föra fram sina åsikter, desto större är chansen att deras intressen tillgodoses i politiken (Amnå 2003:121). Pateman poängterar engagemang på den lokala nivån, då hon menar att ”it is by the participating at the local lever that the individual learns democracy” (Pateman 1970:31). Vidare menar Pateman att människor som deltar i politiken utvecklar ett politiskt självförtroende, i och med att de får en ökad tilltro på sin egen förmåga att kunna påverka, vilket innebär personlig utveckling (Jarl 2003:128). Politiskt deltagande ligger således till grund för en dominoeffekt. Människor får nya kunskaper, kan se sig själva i ett större sammanhang, utvecklar sin tro på att kunna påverka samhället, engagerar sig i nya sammanhang som innebär personlig utveckling för människan (Jarl 2003:129).

Utifrån den teoretiska utgångspunkt som vi presenterat angående personlig utveckling kan vi härleda tre indikatorer som teorikapitlet visar är centrala för demokrativärdet personlig utveckling. De tre indikatorerna utgör tillsammans en bred grund för demokrativärdet. Med hjälp av indikatorerna kommer vi kunna

operationalisera den teoretiska utgångspunkten av demokrativärdet personlig utveckling. De tre indikatorerna är:

- Tar tillvara människors intressen.
- Uppmuntrar ansvarsfullt deltagande.
- Värdesätter ny kunskap.

4.3 Politisk jämlikhet

Politisk jämlikhet betraktas liksom tolerans och personlig utveckling som ett demokrativärde, däremot tillges politisk jämlikhet större vikt då det anses utgöra ett demokratiskt kärnvärde liksom folksuveränitet (Gilljam och Hermansson 2003:13). Jämlikhet kan förklaras och förstås på olika vis och det råder oenighet om betydelsen av jämlikhet. En anledning till den rådande oenigheten kring begreppet kan bero på att jämlikhet används inom olika områden, vilket kan påverka synen på begreppets innebörd. Vanligt är att jämlikhet förklaras med hur människor bör behandlas och att alla människor, trots eventuella olikheter, har rätt till lika behandling (Gölstam 1995:35-). Jämlikhet kan definieras som:

alla individers lika värde. I politiska sammanhang avser termen ibland även individernas lika inflytande och lika sociala förhållanden. Jämlikhet kan motiveras från olika utgångspunkter: religion, naturrättsliga föreställningar om samhällsfördrag mellan jämlika människor, liberalism, socialism och demokrati (Se Nationalencyklopedins hemsida 1).

Att skapa ett helt jämlikt samhälle och eliminera alla ojämlikheter är omöjligt och inte nödvändigt eftersom vissa ojämlikheter kan rättfärdigas utifrån det allmänna bästa. Men ”alla sociala olikheter som inte är nödvändiga eller går att rättfärdiga skall elimineras” (Gölstam 1995:37). Eftersom jämlikhet, som tidigare nämnts, kan uppfattas olika har Samuelsson (1972:52) delat in jämlikhet i fem olika ambitionsgrader där ettan är den högsta ambitionsgraden och femman är den lägsta ambitionsgraden:

1. ”Att alla är jämlika i varje särskilt avseende”
2. ”Att alla är jämlika totalt, genom att olikheterna i de olika avseendena kompenserar varandra”
3. ”Att alla är jämlika i något slags livssumma”
4. ”Att alla har reellt lika chanser”
5. ”Att alla har formellt lika chanser”

I demokratier ska folket styra politiken och alla ska i grunden ha lika mycket att säga till om. Det ska även råda politisk jämlikhet och principen, en människa – en röst ska gälla (Kumlin 2003:83). För att en demokrati ska kunna fungera måste människorna som verkar i den tro på demokrati. Människorna som verkar i demokratin måste även tro på politisk jämlikhet för att olika demokratiska institutioner ska kunna bildas (Amnå 2003:107). Dahl (2005:137) anser att politisk jämlikhet och personlig autonomi gemensamt utgör en stabil grund för demokrati. Vidare argumenterar Dahl för demokrati och ställer sig frågan vad som i slutändan är det som gör att demokrati är någonting positivt och eftersträvansvärt. Han anser att det grundläggande i alla demokratiteorier är idén kring jämlikhet som utgör basen för demokrati, och endast ett demokratiskt styre är kompatibelt med jämlikhetsprincipen. Dahl menar att den politiska jämlikhetens ”kriterium fastslår att på beslutsstadiet har varje medborgare lika rösträtt” (Dahl 2001:249). Vidare menar Dahl att politisk jämlikhet inte förespråkar någon speciell procedur eller metod men om politisk jämlikhet råder innebär det lika rösträtt som i förlängningen ofta leder till att majoritetsprincipen tillämpas (Dahl 2001:249).

Tankar kring jämlikhet har funnits länge, John Locke var en framstående förespråkare för jämlikhet på 1600-talet. John Locke skriver om människans naturtillstånd:

Det är ett tillstånd där de har full frihet att handla och förfoga över sin egendom och person som de finner för gott inom gränserna för den naturliga lagen, utan att be någon om lov eller vara beroende av någon annan människas vilja. Det är också ett tillstånd av jämlikhet, där all makt och domsrätt är ömsesidig och tillkommer alla i lika mån. Ingenting är nämligen mer självklart än att varelser av samma art och rang, utan åtskillnad födda till samma naturliga fördelar och till bruket av samma förmågor, också bör vara varandras jämlikar utan underordning eller underkastelse (Locke 1998:39).

Enligt Locke är följaktligen alla människor jämlika av naturen. Till följd av det gjorde han viss åtskillnad på människor beroende på dygd, ålder och talang som bör ge vissa människor regelrätt förmån. Locke poängterar att jämlikheten innebär att ingen människa ska vara underordnad en annan människas auktoritet eller dess önskan (Locke 1998:68). Lockes tankar om jämlikhet innefattar inte alla människor, endast män, dock tillskriver Locke alla män samma rättigheter och skyldigheter (Dahl 2007:132). Locke menar att i situationer där kollektiva beslut ska fattas ska alla män behandlas lika. Det innebär att människan (mannen) har ett egenvärde och denna teori kallar Dahl för "Idén om lika egenvärde" eller "Principen om jämlikhet i sig" (2007:132). Dahl menar att Lockes teori om jämlikhet, trots sina undantag, har haft en stor betydande roll i tron på demokrati. Dahl härleder Lockes tankar om människans jämlikhet i naturtillstånd till de tre världsreligionernas tro på att alla är vi Guds barn (2007:133).

John Rawls är ytterligare en förespråkare för jämlikhet som har haft stor betydelse för den politiska filosofin. På 1970-talet lanserade Rawls sin teori om rättvisa där han gör åtskillnad mellan rättvisa och jämlikhet. Rawls beskriver rättvisa med en vidare förklaring än jämlikhet, dock innebär de båda moraliska bedömningar (Rawls m.fl. 1993:10). "Att det råder rättvisa betyder att de skillnader i omständigheter som finns mellan människor är ju de skillnader som bör finnas" (Rawls m.fl. 1993:10). Jämlikhet beskriver Rawls med en snävare förklaring och menar att jämlikhet är underställd rättvisa. Jämlikhet innebär en av många förklaringar till vad som är rättvist. "Jämlikhetens förespråkare hävdar att alla människor ska ha samma rättigheter och att de nyttigheter som finns i samhället, som en grundregel, ska fördelas så lika som möjligt" (Rawls m.fl. 1993:10). Rawls menar att ojämlikhet får förekomma endast om det gynnar de människor som är sämst ställda, det är endast då social och ekonomisk ojämlikhet kan accepteras (Rawls m.fl. 1993:12). Det innebär att vissa ojämlikheter därmed är rättvisa, dock måste ojämlikheter innebära att alla vinner på den; "en ojämlikhet är tillåten bara om det finns skäl att tro att den verksamhet som har lett eller leder till ojämlikheten kommer vara till fördel för alla som deltar i den." (Rawls m.fl. 1993:27). Rawls menar att Lockes teori om att människan är jämlik av naturen är för vag och anser att människan är jämlik utifrån perspektivet att kunna ha en uppfattning om vad som kan anses vara rättvisa och vad som är bäst för just den enskilda individen (Dahl 2007:133).

Trots olika uppfattningar om hur jämlikhet ska definieras menar Dahl att jämlikhet är bestående och har haft stort inflytande inom politisk filosofi (2007:133). Dahl tar upp två svagheter som han ser som problem med politisk jämlikhet, för det första att politisk jämlikhet förespråkar stora skillnader som tilldelas befolkningen. Det vore orimligt att dela allt lika, trots att det är vad politisk jämlikhet innebär. Dahl tar upp exempel som visar att alla invånare inte är berättigade samma andelar i samhället, exempelvis om en person är i behov av sjukvård innebär politisk jämlikhet att alla människor ska bli berättigade samma sjukvård, trots att människor inte nödvändigtvis är i behov av sjukvården. I praktiken utesluts vissa människor andelar, i detta fall i form av sjukvård, medan andra är berättigade dem vilket innebär att en ojämlikhet uppstår. För det andra menar Dahl att det finns ytterligare ett problem med politisk jämlikhet, vilket innebär att det är svårt att bedöma vad som är intressen för människor; ”det som de själva föredrar, deras behov, eller något annat i grunden gott?”. Vem ska avgöra vad som är gott, och vad som är människors intressen? (Dahl 2007:136).

Den politiska jämlikheten hotas eftersom de personer som har stora politiska resurser, med största sannolikhet, kommer skaffa sig större makt. Politiskt aktiva personer kan till exempel få tolkningsföreträde i olika beslutsorgan. Det finns ett tydligt samband mellan medborgares sociala och ekonomiska situation och deras politiska deltagande. Resursstarka medborgare är mer politiskt aktiva än icke resursstarka medborgare men det bör nämnas att aktivt politiskt deltagande inte nödvändigtvis behöver leda till politisk ojämlikhet. Om de resursstarka och politiskt aktiva medborgarna använder resurserna och deltagandet för att själva kunna fatta bättre politiska beslut i framtiden bör det inte ses som en politisk ojämlikhet. Först när resurserna och det politiska deltagandet belönas med större inflytande vid olika beslutsfattande i samhällsgemensamma angelägenheter, infinner sig ett ojämlikhetsproblem (Amnå 2003:116-).

Från den teoretiska utgångspunkten som vi presenterat angående politisk jämlikhet har vi härlett tre indikatorer som teorikapitlet visar är centrala för demokrativärdet politisk jämlikhet. Indikatorerna utgör tillsammans en bred grund för demokrativärdet. Med hjälp av indikatorerna kommer vi kunna operationalisera den

teoretiska utgångspunkten av demokratvärdet politisk jämlikhet. De tre indikatorerna är:

- Orättvisa gynnar de sämst ställda.
- Alla har formellt lika chans.
- Alla har reellt lika chans.

4.4 Demokrati utifrån skolans värdegrund

Då uppsatsens syfte är att belysa innebörden av demokratvärdena tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet i relation till skolans värdegrund och utifrån detta problematisera skolans förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna, kommer vi följaktligen beskriva hur skolans värdegrund förhåller sig till de valda demokratvärdena.

Demokratvärdena är valda utifrån skolans värdegrund och anledningen till att vi har förankrat de valda demokratvärdena till skolans värdegrund är att uppsatsen skrivs inom lärarutbildningen, samt att värdegrunden är en central byggsten inom skolan. Enligt vår uppfattning råder vissa oklarheter i frågan om Sverigedemokraterna är ett demokratiskt parti eller ej, vilket i förlängningen troligtvis bör påverka hur samhällskunskapsundervisningen om Sverigedemokraterna utformas. Skolans värdegrund är formulerad på det vis att det är svårt att urskilja gränser mellan de tre valda demokratvärdena. Eftersom vi upplever en begränsning genom att dela upp de tre demokratvärdena utifrån skolans värdegrund har vi valt att skriva om dem under samma rubrik. På så vis kan vi förhålla de tre demokratvärdena till varandra eftersom de kan bero på varandra.

I beskrivningen om skolans värdegrund finns förklarat att grundläggande värden, så som mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar ska råda i den svenska skolan. Skolan vilar i grunden på demokrati och i skollagen 2010:800 står skrivet att ”utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på” (Lgr11:7). Vidare ska människans egenvärde och respekt värnas av alla som verkar inom skolans värld. Människors lika värde ska råda och ingen diskriminering får

förekomma i den svenska skolan. För att detta ska realiseras nämner Skolverket fyra värden som centrala: tolerans, rättskänsla, generositet och ansvarstagande. Tolerans får därmed stort utrymme i läroplanen och dess motsats, intolerans, är inte önskvärt inom svenska skolan (Lgr11:7). ”Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser” (Lgr11:7). Tolerans anses vara fundamentalt för att grundläggande värden så som förståelse och mänskliga rättigheter ska kunna gälla inom skolans värld (Lgr11:7).

Vidare ska skolan uppmuntra att elevers olika åsikter och föreställningar lyfts fram, vilket kräver en tolerant miljö och atmosfär. Den toleranta miljön ska präglas av att elever skapar förståelse för andra människor och deras förutsättningar. Detta kräver att eleven har utvecklat en trygghet i sig själv genom en personlig utveckling. Elevers personliga utveckling genomsyrar hela läroplanen, vilket ligger till grund för elevers förmåga att kunna utvecklas i andra sammanhang som exempelvis ”kritiskt granska fakta och förhållanden och inse konsekvensen av olika alternativ” (Lgr11:9). Skolan ska även ”främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare” (Lgr11:9). Personlig utveckling är därmed grundläggande för elevers framtida delaktighet. En likvärdig utbildning ska ge alla elever samma möjlighet till delaktighet i samhället. Svenska skolans elever ska i och med det förberedas för att bli aktivt deltagande, demokratiska medborgare. Detta ska ske genom en likvärdig utbildning där varje elevs förutsättningar och behov ska tas i beaktning. En likvärdig utbildning ligger till grund för folkbildning som är nödvändigt för den politiska jämlikheten. En likvärdig utbildning är grunden till ett kunskapsmässigt jämlikt samhälle, som på sikt skapar politisk jämlikhet.

4.5 Operationalisering av teori

Sammanfattningsvis är demokrativärdena tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet genomsyrande värden i skolans värdegrund. Vi har även gjort ett försök att förklara varje enskilt värde mer ingående för att ge läsaren en djupare förståelse för hur vi kommer att använda oss av värdena i uppsatsen. Det är emellertid värden som kan uppfattas som vida och mångbottnade. Därför har vi, för att kunna operationalisera de tre demokrativärdena, valt ut tre indikatorer som enligt teorin

beskriver det aktuella demokrativärdet. Indikatorerna ska bilda ett analyschema som vi ska använda oss av när vi granskar Sverigedemokraternas principprogram. Sammanfattningsvis är alltså indikatorerna för varje demokrativärde:

- Tolerans:
 - Acceptans för det främmande.
 - Öppenhet för olikheter.
 - Likvärdiga attributioner.
- Personlig utveckling:
 - Ta tillvara människors intressen.
 - Uppmuntrar ansvarsfullt deltagande.
 - Värdesätter ny kunskap.
- Politisk jämlikhet:
 - Orättvisa gynnar de sämst ställda.
 - Alla har formellt lika chans.
 - Alla har reellt lika chans.

5. Metod

Utifrån operationalisering av teorin kommer vi i detta kapitel ge en utförlig beskrivning hur genomförandet av tolkning och analys av Sverigedemokraternas principprogram har gått tillväga. Till att börja med kommer vi redogöra för den metod vi har använt oss av i uppsatsen, för att senare beskriva hur vi har tillämpat metoden. Därefter kommer en redogörelse för de problem vi har ställts inför samt hur vi har hanterat dessa.

5.1 Kvalitativ textanalys

Då syftet med uppsatsen är att belysa innebörden av demokrativärdena tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet i relation till skolans värdegrund och utifrån detta problematisera skolans förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna är uppsatsens metod av karaktären kvalitativ textanalys. En kvalitativ textanalys innebär att hitta det huvudsakliga innehållet genom att läsa texten noggrant och flertalet gånger (Esaiasson m.fl. 2012:210). Anledning till att vi valt att göra en undersökning av sådan karaktär är för att kritiskt granska innehållet i Sverigedemokraternas principprogram. När en text kritiskt ska granskas anses metoden, kvalitativ textanalys, vara fördelaktig eftersom helheten av en text ska infångas. Metoden nämns även vara fördelaktig när en texts innehåll inte bara ska granskas utifrån vad som står, utan även vad som går att läsa mellan raderna i texten (Esaiasson m.fl. 2012:210-). Enligt Thurén (2007:16) hör vårt metodval hemma inom hermeneutiken som, till skillnad från positivismen, har en större förståelse för relativistiska tankegångar. Hermeneutiken är en tolkningslära och går ut på att förstå med utgångspunkten att människor har en förförståelse (Thurén 2007:94). Vad som är viktigt inom hermeneutiken är att det som tolkas sätts in i rätt kontext, vilket innebär att vår ideologiska uppfattning inte avspeglar resultatet. Däremot ska vår förförståelse för Sverigedemokraterna tydliggöras vilket går att läsa mer om i kapitel 3 och 4. Eftersom uppsatsens ändamål var att tolka och analysera Sverigedemokraternas principprogram utifrån demokratiteori och skolans värdegrund, ansåg vi att en kvalitativ textanalys var den mest lämpliga metoden för denna uppsats. En annan tänkbar metod att gripa an uppsatsens frågeställningar med kunde vara en kvantitativ innehållsanalys, men i en sådan metod är frekvens och utrymme av stor vikt och dessa kvantitativa bedömningsgrunder är inte tillräckliga. Att enbart bedöma utifrån

frekvens och utrymme och inte ta hänsyn till textens poäng och kontext var inte genomförbart utifrån uppsatsens ändamål (Esaiasson m.fl. 2012:197).

5.2 Tolkning i fyra faser

För att kunna utföra en kvalitativ textanalys och kritiskt granska innehållet i en text, som i vårt fall är Sverigedemokraternas principprogram, har vi förhållit oss till relevant demokratiteori samt till skolans värdegrund. Från denna teoretiska utgångspunkt har vi härlett tre demokrativärden: tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet. För att kunna operationalisera Sverigedemokraternas principprogram utifrån de tre demokrativärdena har vi valt ut tre indikatorer som enligt teorin beskriver respektive demokrativärde. Indikatorerna för varje demokrativärde återfinns i kapitel 4.5. Efter noggrann läsning av Sverigedemokraternas principprogram har vi valt ut citat som vi anser vara relevanta för varje indikator och därmed för varje demokrativärde. För att effektivt åskådliggöra vilken indikator varje citat tillhör har vi skapat ett analyschema för varje demokrativärde:

Aktuellt demokrativärde

	Indikator 1	Indikator 2	Indikator 3
Förekommer			
Osäkert			
Förekommer ej			
Summa använda citat			

För att därefter kunna värdera de valda citaten ur Sverigedemokraternas principprogram har vi klassificerat in varje indikator i tre graderingar: *förekommer*, *osäkert* och *förekommer ej*. Vilken placering på graderingen varje citat fick i analyschemat hade emellertid ingen avgörande funktion. Syftet med att gradera in citaten var snarare ett försök till att organisera de citat vi valt ut ur principprogrammet. Därefter har vi analyserat och tolkat citaten utifrån demokratiteori och skolans värdegrund. På så sätt har vi kunnat väga ihop varje

indikators citat till en gemensam gradering för varje indikator (se kapitel 6). Slutligen har vi vägt samman graderingarna av de tre indikatorerna till en gemensam gradering för varje demokrativärde, för att därmed kunna besvara våra frågeställningar och uppfylla syftet med uppsatsen.

Vad analysens schemats graderingar (*förekommer*, *osäkert* och *förekommer ej*) mer specifikt har betydelse i uppsatsen ska vi följaktligen försöka beskriva:

Förekommer – om ett citat eller den sammanvägda bedömningen hamnat på graderingen *förekommer* innebär det en tydligt uppvisad uppnådd indikator.

Osäkert – om ett citat eller den sammanvägda bedömningen hamnat på graderingen *osäkert* innebär det att vi inte har kunnat avgöra huruvida citatet eller den sammanvägda bedömningen når graderingen *förekommer* eller *förekommer ej*.

Förekommer ej – om ett citat eller den sammanvägda bedömningen hamnat på graderingen *förekommer ej* innebär det en tydlig uppvisad ej uppnådd indikator.

Vi har genomfört uppsatsens resultat/analys (kapitel 6) i fyra faser av bedömningar av Sverigedemokraternas principprogram:

- Fas 1:
 - Innebar att vi, utifrån vår gemensamma förkunskap, valde ut citat från principprogrammet som vi ansåg tillhöra varje indikator.
- Fas 2:
 - Vi placerade in citaten på en gradering (*förekommer*, *osäkert* och *förekommer ej*) för att få en överblick av materialet och även i detta skede utgick vi från vår gemensamma förkunskap.
- Fas 3:
 - Vi genomförde en tolkning och analys av Sverigedemokraternas principprogram. För att genomföra detta på ett vetenskapligt vis grundade vi tolkningen och analysen på demokratiteori och skolans värdegrund. I denna fas placerade vi även varje indikator på en gradering.
- Fas 4:
 - Innebar att vi genomförde en sammanvägning av indikatorernas graderingar, vilket medförde en gradering för varje demokrativärde.

Efter den tredje fasens tolkning och analys visade det sig att graderingarna kom att skilja sig åt i jämförelse med den första bedömningen vi genomförde i fas två. I fas två skedde tolkning och analys utifrån vår förförståelse. I den tredje fasen använde vi oss däremot av demokratiteori och skolans värdegrund för att tolka och analysera, vilket gav ett annat resultat. Dessutom definierade vi i fas tre vissa centrala begrepp utifrån Sverigedemokraternas syn, vilket ledde till en annan tolkning och analys i fas tre än den i fas två (se vidare kapitel 5.3.1).

5.3 Metodkritik

I genomförandet av uppsatsens resultat/analys möttes vi obestriddligen av svårigheter. Till att börja med är vi införstådda i problematiken med att de olika demokrativärdena och även indikatorerna är av sådan karaktär att de inte är helt oberoende eller opåverkade av varandra (mer om detta går att finna i kapitel 4.5). Även om en undersökning av denna karaktär kan upplevas som subjektiv menar vi att vår indelning är baserad på väl grundade slutsatser. Med det sagt menar vi inte att vi i detta arbete sitter inne med några absoluta sanningar utan att vi, i sann hermeneutisk anda, har tolkat efter våra förutsättningar. Även när vi placerade in citaten i en gradering för varje indikator möttes vi av problem. Dessa problem var, likt då vi skulle placera ut citaten under indikatorerna, av sådan karaktär att graderingen kan uppfattas som partisk även om vi anser att vår gradering är väl underbyggd. Vi vill även poängtera att vi är väl medvetna om att vår förförståelse och ideologiska ställning kan avspeglade sig på resultatet. Vi har dock genom hela arbetets gång motiverat våra val och tolkningar i uppsatsen på ett tydligt vis för att minimera risken att vår förförståelse ska ha påverkat resultatet. Dessutom har det varit till stor hjälp att vi är två personer som har utfört tolkningarna och analyserna, vilket innebär att vi genomgående har haft fler infallsvinklar i arbetet. Trots kritisk granskning av principprogrammet och det faktum att vi har varit två personer finns en risk att vi omedvetet kan ha undgått citat som borde valts ut.

5.3.1 Problem med definitioner i Sverigedemokraternas principprogram

I utförandet av analysen av Sverigedemokraternas principprogram började vi med att läsa principprogrammet och markera ut de citat som vi ansåg tillhöra våra nio indikatorer. Snart uppmärksammades att begreppet nation är väldigt centralt i Sverigedemokraternas principprogram. Vår förförståelse av nation var att begreppet går att likställa med medborgare inom en stat, en definition som liknar en av nationalencyklopedins två definitioner:

Enligt den ena, ”statsnationella” uppfattningen, består en nation av medborgarna inom en stat, oberoende av härkomst och bakgrund. Den andra, ”kultur-” eller ”etnonationella” uppfattningen, hävdar att en nation eller ett folk kännetecknas av gemensam härkomst och en särpräglad kultur, eventuellt markerad och förstärkt av faktorer som gemensamt språk eller gemensam religion (Se Nationalencyklopedins hemsida 2).

I takt med att vi analyserat Sverigedemokraternas principprogram kom vi underfund med att partiet använder en annan definition på begreppet nation än den vi först använde oss av: ”Sverigedemokraterna definierar den svenska nationen i termer av lojalitet, gemensam identitet, gemensamt språk och gemensam kultur” (Sverigedemokraterna 2011:11). Detta innebar att vår placering av citaten på graderingen (den andra fasen av bedömningen) utgick från en annan definition av nation än den definitionen Sverigedemokraterna använder sig av. Sverigedemokraternas definition av nation hade vi därmed i åtanke i den tredje fasen då principprogrammet skulle tolkas och analyseras.

6. Resultat och analys

Uppsatsens syfte är alltså att belysa innebörden av demokrativärdena tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet i relation till skolans värdegrund och utifrån detta problematisera skolans förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna. I detta kapitel kommer vi att redogöra för uppsatsens resultat samt presentera en analys av resultatet (för vad syftet avser). Kapitlet delas in efter de tre utvalda demokrativärdena, samt sedan de tre indikatorerna för varje demokrativärde. Vi kommer att använda oss av citat från Sverigedemokraternas principprogram för att belysa de tre demokrativärdena. Med hjälp av de teoretiskt härledda indikatorerna tolkar vi citaten och avgör huruvida respektive värde förekommer i principprogrammet.

6.1 Tolerans

I bedömningen av demokrativärdet tolerans placerade vi in citaten från Sverigedemokraternas principprogram på en gradering för att få en överblick av materialet. Sammanställningen av den andra fasens bedömning av demokrativärdet tolerans resulterade i:

Tolerans

	Acceptans för det främmande	Öppenhet för olikheter	Likvärdiga attributioner
Förekommer	0	2	0
Osäkert	1	2	0
Förekommer ej	8	5	6
Summa använda citat	9	9	6

Nedan följer tredje fasens bedömning av demokrativärdet tolerans. I denna bedömning genomförs tolkning och analys utifrån uppsatsens demokratiteori och skolans värdegrund.

6.1.1 Acceptans för det främmande

Sverigedemokraterna säger sig vara ett socialkonservativt parti som bygger sin politik på en tydlig nationalistiskt grund, som värnar om den svenska kulturen och samhörigheten som uppnås genom den svenska identiteten. Genomgående i principprogrammet hänvisar Sverigedemokraterna till den svenska identiteten men exakt hur partiet definierar svensk identitet framkommer inte i deras principprogram. Vi tolkar att Sverigedemokraternas syn på svensk identitet avser de människor som tillhör den svenska nationen. ”Sverigedemokraterna definierar den svenska nationen i termer av lojalitet, gemensam identitet, gemensamt språk och gemensam kultur” (Sverigedemokraterna 2011:11). Sverigedemokraterna menar att en person som tillhör den svenska nationen måste känna större lojalitet till den svenska än en annan nation och personen måste även ha ett levnadssätt som överensstämmer med den svenska kulturen. Det Sverigedemokraterna anser tillhöra den svenska kulturen är sådant som de menar förenar ett samhälle, så som språk, klädsel, religion, värderingar, beteendemönster, moraliska system och normer för lagar med mera (Sverigedemokraternas principprogram 2011:14). Sverigedemokraternas åsikter om nation och identiteter innebär att partiet gör en skillnad på att tillhöra den svenska staten och att tillhöra den svenska nationen. En person kan vara svensk medborgare men inte tillhöra den svenska nationen. Partiet anser att det bästa för det svenska samhället är att så många som möjligt av statens medborgare har en svensk identitet. Sverigedemokraterna sammanfattar det med att ”vi ser således förekomsten av en gemensam nationell och kulturell identitet bland befolkningen i staten som en av de mest grundläggande hörnstenarna i en stark och väl fungerande demokrati” (Sverigedemokraternas principprogram 2011:5).

Efter att ha tagit del av Sverigedemokraternas principprogram går det tydligt att urskilja att Sverigedemokraterna inte uppvisar någon acceptans för det främmande. I undersökningen har det inte förekommit något exempel där det visat på att acceptans för det främmande förekommer i Sverigedemokraternas principprogram. Däremot

finns det ett flertal exempel på att acceptans inte är förekommande i principprogrammet. Nedan finns två exempel på den icke-acceptans för det främmande som gör sig gällande:

Ju mer en invandrares ursprungliga identitet och kultur skiljer sig ifrån den svenska nationens och ju större gruppen av invandrare är, desto svårare blir assimileringprocessen. Detta är en de primära orsakerna till att Sverigedemokraterna förespråkar en långsiktigt ansvarstagande och begränsad invandring, i synnerhet ifrån länder där kulturen och värdegrunden starkt avviker från den svenska (Sverigedemokraternas principprogram 2011:12)

Vårt alternativ till mångkulturalismen är en återgång till en gemensamhetskapande assimilationspolitik liknande den som rådde i landet fram till år 1975, där målsättningen är att invandrare skall ta seden dit de kommer och på sikt överge sina ursprungliga kulturer och identiteter för att istället blir en del av den svenska nationen (Sverigedemokraternas principprogram 2011:16)

I dessa citat förekommer inte någon acceptans för det främmande då vi tolkar det som att Sverigedemokraterna är negativa till invandring och gör skillnad på vilka människor som flyttar till Sverige beroende på kultur och geografiskt läge. Sverigedemokraterna är stora motståndare till mångkulturalism och betonar vikten av en homogen kultur. Partiet menar att grundläggande för den svenska ekonomin är ”tänkande, kännande och kulturellt präglade människor” (Sverigedemokraternas principprogram 2011:25), samt det sociala kapital som partiet inte förklarar ytterligare vad det innebär. Vidare nämner de en rad negativa konsekvenser med mångkulturalism:

Vanor, seder, normer och värderingar har stor inverkan på ekonomin och skiftar från kultur till kultur och från nation till nation. Stora kulturella och befolkningsmässiga förändringar inom en stat påverkar således alla aspekter av ekonomin och förmågan att skapa tillväxt (Sverigedemokraternas principprogram 2011:25)

Det är uppseendeväckande att Sverigedemokraterna väljer att lyfta kulturella och befolkningsmässiga förändringar som stora påverkansfaktorer för möjligheten till tillväxt. Det kan tänkas att exempelvis Sveriges utrikeshandel spelar stor roll för den

svenska tillväxten (år 2012 var Sveriges export 48,7 procent av landets BNP) (se SCB:s hemsida). Detta och andra faktorer till Sveriges ekonomiska tillväxt är däremot ingenting som Sverigedemokraterna nämner i sitt principprogram.

Som tidigare nämnts i teorikapitlet förklarar Waltzer (1998:14) tolerans som en ”fredlig samexistens mellan människor med olika historia, kultur och identitet, vilket möjliggörs av toleransen”. I relation till Waltzers beskrivning av tolerans finns tydliga brister i Sverigedemokraternas principprogram eftersom partiet anser att invandrare ska överge sitt tidigare hemland, kultur och identitet för att kunna ingå i den svenska nationen. Walzer (1998) menar att en tolerant person ska ge plats för människor oavsett vilka föreställningar och seder de har. Tolerans innebär en samexistering med någonting som anses främmande. Då invandrare ska ge upp sin identitet och kultur för att få tillhöra den svenska nationen finns ingen vilja att tolerera och därmed samexistera med det som Sverigedemokraternas principprogram anser främmande. Vi tolkar därmed att Sverigedemokraternas principprogram placeras på graderingen *förekommer ej* för indikatorn *acceptans för det främmande*.

6.1.2 Öppenhet för olikheter

Sverigedemokraterna ser på människan som unik och okränkbar. Människan har rättigheter, så som frihet och trygghet men i sitt principprogram betonar partiet att människan även har skyldigheter, som måste uppfyllas för att människan ska förtjäna sina rättigheter (Sverigedemokraternas principprogram 2011:6).

Sverigedemokraterna skriver i sitt principprogram (2011) att alla människor är olika och att vi formas av vår historia, kultur och omgivning. Partiet anser vidare att deras bild av människan är mer nyanserad än liberalism och socialism, då dessa ideologier ser människan som en i grunden god varelse, eller som Sverigedemokraterna uttrycker det, en konturlös lerklump. Sverigedemokraterna menar att miljö, biologiskt arv och fri vilja är det som formar en människa. Partiet anser även att det finns en nedärvd essens hos människor och menar att ”delar av denna essens är gemensam för de flesta människor och annat är unikt för vissa grupper av människor eller för den enskilde individen” (Sverigedemokraternas principprogram 2011:6). Det framgår inte

exakt ur principprogrammet vad Sverigedemokraterna menar med denna nedärvda essens men de förklarar vidare att beteenden som alltid har funnits i mänskliga samhällen kan antas ingå i den nedärvda essensen. Sverigedemokraterna skriver vidare att det finns både sociala och biologiska skillnader hos män och kvinnor, bland annat nedärvda egenskaper hos de olika grupperna, som leder till att de flesta kvinnor och de flesta män kommer att göra olika val i livet (Sverigedemokraternas principprogram 2011:7). Ur en feministisk synvinkel är detta ett förlegat sätt att se på människor. Under århundraden ansågs kvinnor, på grund av biologiska skillnader, vara förmögna till vissa roller i samhället, så som barnafödande samt uppfostran. För samma orsak ansågs kvinnor vara oförmögna till andra roller i samhället, så som att vara kapabla att delta i politiken då det ansågs att kvinnor var mindre förnuftiga och mer styrda av sina känslor (Freedman 2003:23). Numera anser de flesta att denna syn är ålderdomlig och därför har det gjorts en distinktion mellan kön och genus. ”Många feminister har således hävdat att medan biologiskt kön är en ”naturligt” förekommande skillnad, är alla roller och typer av beteenden som associeras med att vara en kvinna historiskt skapade av skilda samhällen” (Freedman 2003:25). Detta innebär att Sverigedemokraternas påstående om att det finns nedärvda egenskaper, som kan leda till beteenden och roller, hos män och kvinnor inte stämmer överens med vad feminismen anser i frågan. Distinktionen mellan biologiskt betingade könet och socialt skapade genus, innebär att människor blir födda som kvinnor och män, men det är samhället som skapar det som anses vara kvinnligt och manligt (Freedman 2003:25).

Sverigedemokraterna gör även skillnad på människor från olika kulturer och partiet är stora motståndare till mångkulturalism:

I vår tolkning är begreppet mångkulturalism synonymt med den politiska idén om att det är positivt för ett samhälle att inom sig rymma en mängd olika nationella kulturer, sakna en överordnad majoritetskultur och att aktivt arbeta för att invandrargrupper skall bevara sin ursprungliga kultur och identitet. Huruvida slutmålet med de mångkulturalistiska strävandena är att skapa ett samhälle där alla nationella kulturer upplöses och sammanblandas till en ny gemensam mångkultur eller om det är att särkulturellt samhälle där en mängd vitt skilda nationella kulturer existerar parallellt inom samma stat, är för oss ovidkommande. Vår uppfattning är att bägge dessa scenarion kommer att leda till ett försämrat samhällsklimat med ökad rotlöshet, segregation, motsättningar, otrygghet och minskad välfärd som följd (Sverigedemokraternas principprogram 2011:16).

I ett heterogent samhälle där exempelvis kulturer, religioner och åsikter ska kunna råda och samsas är tolerans en nödvändighet. Det innebär att i ett homogent samhälle skulle tolerans vara överflödigt då det inte finns några konflikter i samhället kring idéer, åsikter mm (Nykänen 2008). Detta innebär att Sverigedemokraternas motstånd till mångkulturalism tyder på en intolerans gentemot människors olikheter. Partiet menar att den svenska nationens kultur ska vara den allomfattande kulturen i Sverige:

Som en logisk konsekvens av detta skall allt statligt och kommunalt stöd som syftar till att invandrare ska bevara och stärka sina ursprungliga kulturer och identiteter dras in. Parallellt med detta skall stödet till bevarandet och levandegörandet av det svenska kulturarvet öka (Sverigedemokraternas principprogram 2011:16)

Sverigedemokraternas förslag att dra in allt stöd som partiet anser stärker ursprungliga identiteter står i motsats till det som Haglund (2004:382-383) menar är utvecklande för barns identitetsskapande. Haglund anser att barn formar och påverkar sin identitet av den kultur och det språk som barnet växer upp i. Den kontext som barn växer upp i är föränderlig och barns identitet är inte given från födelsen. ”Tvärtom formas, stimuleras och utvecklas barn och ungdomar genom att röra sig mellan heterogena kulturer, språk, identiteter och etniciteter i en omvärld som kännetecknas av kontinuerlig förändring” (Haglund 2004:382). Barn och ungdomars identitet formas alltså under livets gång och interaktion med människor från olika bakgrund är utvecklande.

I citatet ovan beskrivs en konkret åtgärd som Sverigedemokraterna vill genomföra för att minska influenser från andra kulturer och därmed även minska människors olikheter. Det som Sverigedemokraterna anser tillhöra den svenska kulturen ska forma alla som verkar i samhället och målet är att andra kulturer ska begränsas så mycket som möjligt. Sammanfattningsvis uppvisar Sverigedemokraterna, genom sitt principprogram, inte någon öppenhet för olikheter. Det innebär att partiet placeras på graderingen *förekommer ej* för indikatorn *öppenhet för olikheter*.

6.1.3 Likvärdiga attributioner

Sverigedemokraterna anser att svenska medborgare inte ska kunna besitta fler medborgarskap förutom det svenska. För att få inneha ett svenskt medborgarskap enligt partiet måste en person ha bott i Sverige under en längre tid och det krävs att personen ”under denna tid visat att man är lojal med Sverige, respekterar svenska lagar och övriga samhällsregler, att man lärt sig svenska språket och skaffat sig grundläggande kunskaper om svensk historia och svenskt samhällsliv” (Sverigedemokraternas principprogram 2011:12). Partiet har en stark tilltro på att det som Kemdal (2003) kallar ingruppen och som i detta fall är Sverige, kan skadas om människor i ingruppen även har andra ingrupper. Alla individer som har tillträde till ingruppen måste alltså lämna eventuella tidigare ingrupper och börja se dessa som utgrupper. Vidare förklarar Kemdal att de beteenden som anses vara bra inom en ingrupp förklaras med inre faktorer och de faktorer som anses vara dåligt förklaras med yttre faktorer. Tvärtom gäller utgruppers beteenden. Detta innebär att de som ska få tillträde till ingruppen Sverige måste se att andra gruppers positiva beteenden grundar sig på yttre faktorer, så som exempelvis tillfälligheter. Sverigedemokraterna anser att det finns bättre och sämre kulturer i hänseende av staters utveckling:

Det är uppenbart så att vissa kulturer är bättre än andra på att slå vakt om grundläggande mänskliga rättigheter, skapa demokrati och materiellt välstånd, god sjukvård, hög utbildningsnivå och likhet inför lagen. Detta gör att dessa kulturer, i våra ögon är bättre än de kulturer som inte vill eller förmår att skapa goda levnadsvillkor för de människor som lever i dem (Sverigedemokraternas principprogram 2011:15)

Sverigedemokraterna menar att det är kulturer som ligger till grund för människors levnadsvillkor och i länder där levnadsvillkoren är otillräckliga är det därmed kulturen som brister. Det är endast kultur som skuldbeläggs för ett lands låga demokratiska utveckling, inte förekomsten av externa faktorer som exempelvis krig, förtryck, fattigdom eller ekonomisk utveckling som också kan tänkas påverka utvecklingen. Dahl (Dahl 1971:32) nämner ett flertal förutsättningar för att en stat ska kunna nå polyarki, som är det närmsta en stat kan uppnå idealet demokrati. Förutsättningarna berör socioekonomiska förhållanden, jämlikhet och ojämlikhet, subkulturell pluralism, historisk utveckling, ekonomisk utveckling, politikernas uppfattningar samt främmande länders agerande. Det innebär att Sverigedemokraternas syn på ett lands möjlighet till utveckling är starkt förenklad.

Med tanke på att Sverigedemokraterna skuldbelägger kulturen (exempelvis beteenden, normer och värderingar) överförs därmed stor skuld på människor, som bär upp de kulturella företeelserna och som eventuellt inte har möjlighet att påverka. Därmed kan Sverigedemokraternas syn på kultur kopplas till att partiet tolkar dessa beteenden med interna faktorer. Detta innebär att Sverigedemokraternas sätt att bedöma en kultur utifrån ett lands utveckling innebär en förenkling av verkligheten samt ger skuld till företeelser som inte nödvändigtvis bör skuldbeläggas.

Sverigedemokraterna skriver vidare att:

Trots att det inte saknas exempel på enskilda individer som på ett positivt sätt anpassat sig och bidragit till det svenska samhället under senare tid, så är ändå den sammanlagda nettoeffekten av massinvandringen från avlägsna länder starkt negativt, såväl ekonomisk som socialt (Sverigedemokraterna 2011:17)

Kemdal (2003) skriver att invandrare kan anses vara en utgrupp för etniska svenskar, det vill säga att alla invandrare, oavsett ursprung klassas som en utgrupp. Dessutom skriver Kemdal att när en invandrare har utfört någonting positivt förklaras det genom att det är ”den personen som bekräftar regeln”, det vill säga med yttre faktorer. Om den invandrade personen har gjort någonting negativt kommer det att attribueras till personens etnicitet, det vill säga till inre faktorer. Sverigedemokraterna skriver att det finns exempel på invandrare som gjort någonting positivt (bidragit till det svenska samhället), men de är enbart exempel, de är därmed ”den personen som bekräftar regeln”. Hur en etnisk svensk som inte bidrar till det svenska samhället ska attribueras skriver Sverigedemokraterna inget om, men antagligen kommer inte den svenska etniciteten vara orsak, utan mer troligt är svår barndom, otur med mera (Kemdal 2003:315).

Sammanfattningsvis gör vi tolkningen att Sverigedemokraterna, utifrån sitt principprogram, placeras på graderingen *förekommer ej* för indikatorn *likvärdiga attributioner*.

6.2 Personlig utveckling

Då vi bedömde demokrativärdet personlig utveckling, i andra fasen, placerade vi in citaten från Sverigedemokraternas principprogram på en gradering för att få en överblick av materialet. Sammanställningen av den andra fasens bedömning av demokrativärdet personlig utveckling resulterade i:

Personlig utveckling

	Ta tillvara människors intressen	Uppmuntrar ansvarsfullt deltagande	Värdesätter ny kunskap
Förekommer	16	7	2
Osäkert	4	2	0
Förekommer ej	8	0	7
Summa använda citat	28	9	9

Nedan följer tredje fasens bedömning av demokrativärdet personlig utveckling. I denna bedömning genomförs tolkning och analys utifrån uppsatsens demokratiteori och skolans värdegrund.

6.2.1 Tar tillvara människors intressen

Deltagardemokratin är det demokratiideal vars förespråkare lägger särskilt stor vikt vid politiskt deltagande. De menar att ett politiskt deltagande kommer leda till att människor genomgår en personlig utveckling, i form av exempelvis självförverkligande och förbättrat självförtroende. Pateman menar att ett politiskt deltagande främst kommer leda till en större chans att medborgares intressen och åsikter förs fram i politiken (Amnå 2003). Skolan är en plattform där elevers förmågor att delta och engagera sig för olika frågor kan utvecklas. Att skolan ska stå under ett statligt huvudmannaskap är Sverigedemokraternas ståndpunkt, detta för att garantera att skolan blir jämlik för elever. Att skolan är jämlik innebär att alla elever

ska få lika chans att exempelvis träna sina förmågor till deltagande och dessa förmågor kommer att ligga till grund för ett politiskt deltagande i framtiden. Det är i detta deltagande som människor ska sträva efter att deras intressen ska tillvaratas av politiker. Däremot fortsätter Sverigedemokraterna att beskriva att den svenska skolan ska prioritera skötsamma elevers behov, snarare än bråkiga elevers behov. Detta innebär inte att tillvarata elevers intressen då alla elever som är i behov av hjälp och resurser från skolan har rätt till det, oavsett hur eleven beter sig i klassrummet. Det är behoven och förutsättningarna som ska tas hänsyn till och avgöra vilka stöd som ges, inte beteendet. Sverigedemokraterna skriver även att alla elever oavsett prestation ska få stimulans och stöd från skolan, vilket kan ses som att partiet tillvaratar elevers intressen. Huruvida Sverigedemokraterna förhåller sig till elevers intressen är därmed osäkert, eftersom det är svårt att utläsa vad partiet har för åsikter om den svenska skolans elever.

Sverigedemokraterna lyfter även frågan om religion och menar att alla människor fritt ska få ta ställning i frågan:

Vi definierar religionsfrihet som individens rätt att fritt få tro på vilken gud eller vilka gudar man vill utan att för den sakens skull drabbas av negativ särbehandling eller förföljelser (Sverigedemokraternas principprogram 2011:21).

Sverigedemokraterna säger följaktligen att alla har rätt att själva bestämma om sitt ställningstagande till religion utan att få negativa konsekvenser för sin eventuella religionstillhörighet. Samtidigt vill Sverigedemokraterna, som tidigare nämnts, att invandring från muslimska länder och muslimers möjlighet till inflytande i det svenska samhället ska begränsas starkt. Kemdal (2003) tar upp vikten av att ha en politisk mångfald för att medborgare ska kunna identifiera sig med någon politiker, som på så sätt leder till att människors intressen förespråkas politisk. Det kan tänkas att ju större mångfald desto större är chansen att fler politiska intressen tillgodoses. Att begränsa muslimers inflytande i Sverige kan därmed innebära att människors intressen inte tillgodoses i den utsträckning som är möjlig.

I fas två tolkade vi fyra citat som osäkra i frågan om Sverigedemokraterna tillgodoser människors intressen. Ett exempel:

Att av ekonomiska skäl tvingas stanna i ett land där man inte trivs, och inte vill leva är destruktivt för såväl landet som för den enskilde individen. Ett aktivt och generöst stöd skall därför ges till de invandrare som önskar återvända till sina hemländer (Sverigedemokraternas principprogram 2011:17).

Anledningen till att vi ställer oss osäkra till detta citat är att vi tolkar det som en fördel för människor som inte längre vill vara bosatta i Sverige, utan vill flytta till sitt tidigare hemland. Sverigedemokraterna anser att staten ska bidra ekonomiskt till dessa människor för att deras mål ska uppnås. Vi tolkar detta som fördelaktigt för människors intressen. Däremot ställer vi oss frågande eftersom det är ett invandringskritiskt parti som förespråkar detta alternativ, som dessutom har denna syn på invandrare:

Trots att det inte saknas exempel på enskilda individer som på ett positivt sätt anpassat sig och bidragit till det svenska samhället under senare tid, så är ändå den sammanlagda nettoeffekten av massinvandringen från avlägsna länder starkt negativt, såväl ekonomiskt som socialt (Sverigedemokraternas principprogram 2011:17).

Enligt analys-schemat har vi i första skedet gjort en bedömning att det finns 16 citat som visar på att Sverigedemokraterna tillvaratar människors intressen. Dessa citat behandlar främst åsikter som exempelvis alla människors lika värde, människors rätt till att välja sin egen väg i livet, allas rätt till trygghet, landsbygdens rätt till välutvecklad samhällsservice och alla människors rätt till arbete. Dock ger Sverigedemokraterna ingen mer utvecklad förklaring för hur dessa intressen ska tillgodoses. Partiet ger dessutom inga förslag på hur Sverige bör arbeta för att förslagsvis uppnå att alla människor har rätt att välja sin egen väg i livet. Däremot belyser Sverigedemokraterna exempel där människor inte har rätt att välja sin egen väg i livet, såsom alla människors rätt till adoption, som enligt Sverigedemokraterna ska begränsas för vissa människor (se kapitel 6.3.2).

Efter att ha gjort en mer grundläggande analys och tolkning av Sverigedemokraternas principprogram i fas tre har vi, trots de 16 citat som visar på att partiet tillgodoser

människors intressen, kommit fram till ett annat resultat än bedömningen i fas två. Detta är ett exempel på att vi läser mellan raderna då vi tolkar och analyserar partiets principprogram. Efter tolkning och analys har vi kommit fram till att Sverigedemokraterna placeras på graderingen *förekommer ej* för indikatorn *tar tillvara människors intressen*.

6.2.2 Uppmuntrar ansvarsfullt deltagande

Sverigedemokraterna förespråkar i sitt principprogram (2011:5) att Sverige ska präglas av en starkare direktdemokrati än vad landet gör idag. Partiet vill ha fler folkomröstningar på beslutsnivåerna lokal-, regional- och nationell nivå i samhället. Detta skulle innebära ett större politiskt engagemang för svenska medborgare. För att förbereda Sveriges unga medborgare till demokratiskt tänkande individer förespråkar Sverigedemokraterna deltagande och påverkan i skolan:

Sverigedemokraterna är positiva till att eleverna ges möjlighet till medbestämmande – ett reellt inflytande – på skolan, inte minst som ett led i att träna eleverna i demokratiska arbetssätt och demokratiskt tänkande (Sverigedemokraternas principprogram 2011:27).

Pateman (1970) förespråkar att medborgare måste träna sig på demokratiskt deltagande för att vara förberedda inför framtida politiska engagemang, som i sin tur ger en personlig utveckling. Amnå (2003) menar att ett politiskt engagemang förhoppningsvis leder till att fler intressen lyfts fram i politiken. Pateman (1970) anser även att engagemang på den lokala nivån är av stor vikt, eftersom det är här människor lär sig demokrati. Ett exempel kan vara skolan, där elever ska ges möjlighet att träna sig i demokratiskt deltagande för att i framtiden stå väl förberedda inför ett politiskt engagemang. Om skolan brister i dessa förberedelser får eleverna ojämlika förutsättningar för att delta politiskt, vilket kan leda till att elevens förmåga att delta politiskt i framtiden inte utvecklas. Detta kan i förlängningen även leda till att elevens intressen inte kan representeras i politiken. Genom deltagande utvecklas ett politiskt självförtroende som i sin tur leder till en personlig utveckling, så som ökad självkänsla, klokhet och personlighetsutveckling (Amnå 2003). I takt med att människor blir mer deltagande ökar deras tilltro till att kunna påverka och förändra samhället. Sverigedemokraternas syn på att elever ska ges möjlighet till demokratiskt

deltagande är därmed en viktig åsikt för elevers individuella utveckling, samt för det svenska samhällets politiska engagemang.

Trots att partiet inte nämner deltagande i särskilt stor utsträckning, tolkar vi Sverigedemokraternas principprogram som att partiet uppnår graderingen *förekommer* för indikatorn *uppmuntrar ansvarsfullt deltagande*.

6.2.3 Värdesätter ny kunskap

Sverigedemokraterna återkommer genomgående i principprogrammet till att den svenska kulturen ska värdesättas högt och att influenser från andra kulturer, särskilt de kulturer som befinner sig långt ifrån Sverige geografiskt och beteendemässigt, ska begränsas så mycket som möjligt. Ett exempel på att Sverigedemokraterna inte värdesätter ny kunskap är som tidigare nämnts, att partiet vill avveckla allt statligt och kommunalt stöd som går till att bevara och levandegöra influenser från andra länder och andra kulturer än svensk. Samtidigt anser partiet att allt stöd som ges till att bevara det svenska kulturarvet istället bör öka. Sverigedemokraterna menar att denna åtgärd ska syfta till att svenska medborgare som emigrerat från andra länder till Sverige inte ska förstärka sitt ursprungslands kultur eller den identitet som individen bär med sig. Människor ska anpassas till det som partiet anser vara det svenska och arbeta för att få en svensk identitet, det vill säga tillhöra den svenska nationen. Personer ska exempelvis känna lojalitet med Sverige och den lojaliteten gentemot Sverige måste vara större än lojaliteten gentemot andra länder.

En människa som har bott i ett annat land kan tänkas ha andra kunskaper än människor som vuxit upp i Sverige. En person som immigrerat kan ha ett modersmål som kan vara till stor nytta för Sverige i form av exempelvis modersmålsundervisning i den svenska skolan, eller för att främja goda relationer internationellt. Denna typ av kunskap värdesätter inte Sverigedemokraterna. Ett citat från Sverigedemokraternas principprogram visar att partiet har en tydlig bild om hur det är att vara svensk, det räcker inte med att en person är svensk medborgare, utan människor måste anpassa sig till Sverige:

Assimilationsprocessen är ofta lång och problemfylld och historien visar att det ibland kan ta flera generationer innan den är slutförd och i vissa fall lyckas den inte överhuvudtaget, utan leder istället till uppkomsten av segregerade och särkulturella samhällen (Sverigedemokraternas principprogram 2011:12).

Sverigedemokraterna menar att invandrare ska ta seden dit de kommer och att staten aktivt ska begränsa människors möjligheter att få utöva annan kultur än svensk. Vill människor som flyttar till Sverige ingå i den svenska nationen ska de anpassa sig till den svenska kulturen. Därmed förnekar Sverigedemokraterna erfarenheter och kunskap som kan vara värdefullt för Sverige i form av exempelvis folkbildning. Deltagardemokratins förespråkare lägger stor vikt vid ny kunskap och menar att det är en konsekvens av politiskt deltagande som i förlängningen leder till personlig utveckling.

Utöver Sverigedemokraternas nationalistiska utgångspunkt på kunskap, finns inte särskilt mycket att finna i Sverigedemokraternas principprogram som tar upp ny kunskap. Ny kunskap nämns inte i samband med den svenska skolan i principprogrammet. Dessutom finns inget att läsa i Sverigedemokraternas principprogram om forskning, högskole- och universitetsutbildning där ny kunskap kan tänkas premieras. Utifrån det Sverigedemokraterna skriver om kunskap, i form av influenser från andra kulturer samt utelämnningen och värderingen av ny kunskap har vi gjort tolkningen att partiet placeras på graderingen *förekommer ej* för indikatorn *värdesätter ny kunskap*.

6.3 Politisk jämlikhet

I bedömningen av demokrativärdet politisk jämlikhet placerade vi in citaten från Sverigedemokraternas principprogram på en gradering för att få en överblick av materialet. Sammanställningen av den andra fasens bedömning av demokrativärdet politisk jämlikhet resulterade i:

Politisk jämlikhet

	Orättvisa gynnar de sämst ställda	Alla har formellt lika chans	Alla har reellt lika chans
Förekommer	5	15	2
Osäkert	1	0	2
Förekommer ej	0	11	1
Summa antal citat	6	26	5

Nedan följer tredje fasens bedömning av demokrativärdet politisk jämlikhet. I denna bedömning genomförs tolkning och analys utifrån uppsatsens demokratiteori och skolans värdegrund.

6.3.1 Orättvisa gynnar de sämst ställda

Sverigedemokraterna skriver i sitt principprogram att de strävar efter att återupprätta folkhemmet, som partiet menar innebär att alla medborgare säkerställs en ”hög nivå av fysisk, ekonomisk och social trygghet” (Sverigedemokraternas principprogram 2011:26). De vill att samhället ska motverka klassklyftor, sociala orättvisor och hjälpa resurssvaga människor med exempelvis att garantera boende, äldreomsorg och arbetslöshetsersättning. I principprogrammet finns skrivet att återuppbyggnaden av folkhemmet ska grunda sig på samhörighet som ska utgöras av nationstillhörighet. Som vi tidigare skrivit finns det svenska medborgare som, enligt Sverigedemokraternas principprogram, inte tillhör den svenska nationen. Detta leder till att människor exkluderas i Sverigedemokraternas vision om ett återuppbyggande av folkhemmet och dess samhörighet. Det ska ske en orättvisa enligt Sverigedemokraterna, men denna orättvisa ska inte gynna de sämst ställda, utan den ska gynna människor som ingår i den svenska nationen. Denna exkludering leder till att politisk jämlikhet kan bli svårt att uppnå eftersom politisk jämlikhet kan förklaras med att alla människor ska behandlas lika, oavsett olikheter (Gölstam 1995). Vidare menar Sverigedemokraterna att samhörigheten även är grundläggande för fördelningspolitiken i Sverige. Partiet menar att ett samhälle bör vara homogent

eftersom människor endast är villiga att dela med sig till andra människor som de känner samhörighet till. Denna samhörighet menar Sverigedemokraterna grundar sig i en gemensam identitet, det vill säga den svenska identiteten.

Rawls (1993) menar att ekonomisk och social ojämlikhet endast får förekomma om det gynnar de människor som är sämst ställda. Dessutom får ojämlikheter endast förekomma om alla vinner på ojämlikheten. Ett exempel på detta kan vara det som Sverigedemokraterna nämner i sitt principprogram:

Politikens uppgift är att stötta familjerna utan att inkräkta på deras handlingsfrihet, men också att skapa starka skyddsnet och rycka ut till barnens stöd i de fall då föräldrarna sviker sitt ansvar eller då familjen av någon orsak faller sönder (Sverigedemokraternas principprogram 2011:18).

Att barn som far illa tas omhand i form av extra resurser från samhället kan ses som ett exempel där alla vinner på ojämlikheten. Barn har en särställning då alla åtgärder, oavsett form, alltid ska se till barnets bästa (Se regeringens hemsida). Sverigedemokraterna menar att alla barn i Sverige oavsett förutsättningar ska ha möjlighet att lyckas i livet (Sverigedemokraternas principprogram 2011:26).

Sverigedemokraterna skriver vidare i principprogrammet:

Till statens kärnuppgifter räknar vi alla frågor som rör nationens säkerhet och oberoende, omhändertagandet av svaga och utsatta individer, lagarnas upprätthållande samt värnandet av nationens historiska arv och kulturella särart (Sverigedemokraternas principprogram 2011:13).

Detta citat kan utläsas som att Sverigedemokraterna värnar om de sämst ställda och därför vill ge de svaga och utsatta mer omhändertagande, vilket kan uppfattas som att orättvisa ska gynna de sämst ställda. Det är dock svårt att tolka vad Sverigedemokraterna menar med citatet, det kan även förstås som att svaga och utsatta måste tillhöra nationen för att få tillgång till omhändertagande. Det innebär att svenska medborgare exkluderas. Med utgångspunkt i att Sverigedemokraterna definierar ”den svenska nationen i termer av lojalitet, gemensam identitet, gemensamt språk och gemensam kultur” (2011:11) återkommer vi till problematiken vi redogjort för ovan. Det som beskrivs i principprogrammet som välvilliga handlingar i form av omhändertagande av utsatta och sjuka individer kommer endast gälla de människor som anses utgöra den svenska nationen, om tolkningen av citatet görs på det senare

viset. Eftersom detta citat kan tolkas på fler sätt har citatet placerats på graderingen osäkert.

Även om vissa citat ur Sverigedemokraternas principprogram visade på graderingen förekommer när bedömningen gjordes i fas två, har vi efter analys (fas tre) fått ett annat resultat. Då Sverigedemokraternas idé om återuppbyggande av folkhemmet exkluderar människor som kan ingå i gruppen sämst ställda, kommer denna orättvisa, som ska leda till politisk jämlikhet, inte gynna de sämst ställda. Med detta i åtanke placeras Sverigedemokraternas principprogram på graderingen *förekommer ej* för indikatorn *orättvisa gynnar de sämst ställda*, som är viktigt för att uppnå politisk jämlikhet.

6.3.2 Alla har formellt lika chans

Politisk jämlikhet kan anses utgöra grunden för demokrati och statsvetare är eniga om att lika rösträtt är det centrala för att människor ska ha samma möjlighet att kunna påverka (Kumlin 2003, Dahl 2007 och Locke 1998). Människor som lever i en demokrati måste tro på politisk jämlikhet för att demokratin kunna vara levande (Amnå 2003). För att politisk jämlikhet ska råda måste alla medborgare i en stat ha samma rättigheter samt möjligheter till påverkan för sitt eget intresses skull (Rawls m.fl. 1993). I enlighet med detta skriver Sverigedemokraterna i sitt principprogram (2011) att alla människor har ett grundläggande värde och i harmoni med demokratin innebär det att alla människor har rättigheter som exempelvis yttrandefrihet, föreningsfrihet och trygghet. Grunden i politiken är folkstyre och makten ska utgå från folket. Sverigedemokraterna menar även att partiet motarbetar odemokratiska rörelser och att de håller rättssäkerheten högt.

Sverigedemokraterna skiljer på medborgarskap i den svenska staten och tillhörighet till den svenska nationen, men anser samtidigt att alla medborgare oavsett nationstillhörighet skall vara lika inför lagen och ha samma rättigheter och skyldigheter (Sverigedemokraternas principprogram 2011:12).

Sverigedemokraterna menar att oavsett nationstillhörighet ska alla svenska medborgare ha samma rättigheter och skyldigheter och samtliga ska omfattas av

rättssäkerheten. Partiet anser även att det ska vara upp till varje individ hur han eller hon väljer att leva sitt liv. Dessa påståenden är dock motsägelsefulla gentemot partiets politik kring familj och jämställdhet. Sverigedemokraterna är övertygade om att det bästa förhållandet för barn att växa upp i är i dess kärnfamilj, med en pappa och en mamma. Det är mot den bakgrunden som Sverigedemokraterna anser att homosexuella par, polyamorösa grupper samt ensamstående inte ska ha rättigheten att få adoptera barn. Dessutom vill inte Sverigedemokraterna avgöra om samkönade par ska få inneha rättigheten att få ingå äktenskap, utan detta vill partiet att de religiösa samfundet ska få avgöra (Sverigedemokraternas principprogram 2011:19). Detta innebär att alla svenska medborgare inte har formellt lika chans till adoption och giftermål enligt Sverigedemokraterna.

Sverigedemokraterna anser att religionsfrihet är ett naturligt inslag i en demokrati och menar att alla människor har rätt till den religiösa åskådning som individen själv önskar. I Sveriges lagstiftning har religionsfrihet funnits sedan år 1951 (Karlsson & Svanberg 1997:7). I Förenta Nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna finns skrivet om religionsfrihet: ”Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra offentligen eller enskilt, utöva sin religion eller trosuppfattning genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor” (Se Förenta nationernas hemsida). Trots att religionsfrihet är betraktad som en mänsklig rättighet menar Sverigedemokraterna att den svenska staten inte ska vara religiöst neutral, de anser att kristendomen och den svenska staten inte ska vara fristående från varandra eftersom kristendomen har präglat Sverige i över tusen år. Även om Sverigedemokraterna, som tidigare nämnts, ser religionsfrihet som en naturlig del i en demokrati och anser sig vara icke-konfessionella, går det tydligt se hur Sverigedemokraterna gör en åtskillnad på olika religioner.

Sverigedemokraterna nämner två religioner i sitt principprogram, dels kristendomen som partiet anser har och bör ha en särställning i Sverige på grund av sitt historiska arv, samt på grund av att religionen är intimt förknippad med den svenska identiteten och kulturen. Sverigedemokraterna beskriver att kristendomens särställning gentemot

andra religioner ska utmärkas främst på grund av bevarandet av det svenska kulturarvet. Den andra religionen som omskrivs i principprogrammet är islam:

Islam och i synnerhet dess starka politiska och fundamentalistiska gren är enligt Sverigedemokraternas uppfattning den religiösa åskådning som visat sig ha svårast att harmoniskt samexistera med den svenska och västerländska kulturen. Islamismens inflytande på det svenska samhället bör därför i största möjliga utsträckning motverkas och invandringen från muslimska länder med starka inslag av fundamentalism bör vara mycket starkt begränsad (Sverigedemokraternas principprogram 2011:21).

Istället för att ta avstånd från all sorts fundamentalism, oavsett religiös åskådning, motsätter sig Sverigedemokraterna endast fundamentalism kopplad till islam. Vidare menar Sverigedemokraterna att det inte enbart är fundamentalismen som är ovälkommen, utan att all invandring från muslimska länder där det förekommer stark fundamentalism ska stoppas. Dessutom menar Sverigedemokraterna att all sorts muslimsk inverkan på det svenska samhället måste motverkas. Detta innebär således en motsättning gentemot Sverigedemokraternas syn på svenska medborgares rättigheter, samt den religionsfrihet som Sverigedemokraterna förespråkar. Svenska medborgare som tillhör islam bör därmed inte ha samma rättigheter som kristna svenska medborgare, som enligt Sverigedemokraterna ska ha en särställning i samhället. Dessutom gör Sverigedemokraterna skillnad på invandrare beroende på var i världen de kommer ifrån.

När vi i fas två undersökte Sverigedemokraternas principprogram fann vi enligt analys-schemat 15 stycken citat som enligt principprogrammet tyder på att indikatorn formellt lika chans är förekommande. Efter att vi analyserat principprogrammet mer ingående kunde vi tydligt urskilja att Sverigedemokraterna gör en skillnad på vilka som förtjänar formellt lika chans beroende på bland annat kultur, religion och var människor kommer ifrån. Detta medför att vi sammanfattningsvis gör tolkningen att Sverigedemokraterna, utifrån sitt principprogram, placeras på graderingen *förekommer ej* för indikatorn *formellt lika chans*.

6.3.3 Alla har reellt lika chans

Som tidigare nämnts anser Sverigedemokraterna att den svenska staten inte ska vara religiöst neutral, utan bör vara sammanlänkad med den kristna kyrkan. Det råder inga tvivel om att Sverigedemokraterna ser kristendom som den dominerande religionen i Sverige och att det bör återspeglas hos staten. Sverigedemokraterna vill därmed att Sverige ska inneha en kristen statskyrka. Dock behöver det inte innebära fördelar för kristna medborgare i det politiska beslutsfattandet. Sverige har tidigare haft en statskyrka och enligt Roth (2012:288) innebar det inte att Sverige förde en exkluderande politik gentemot minoritetsreligioner, i den meningen att människor som gjorde anspråk på politiskt betydelsefulla poster var tvungna att tillhöra majoritetsreligionen. Däremot menar Roth att det har funnits klara fördelar för medborgare som tillhört statskyrkan. Exempel på dessa fördelar är helgdagar och andaktsutövning. Det svenska samhället är uppbyggt kring kristna helgdagar och det innebär att människor som exempelvis vill ta vara på andra religiösa helgdagar, inte har reellt samma chans att uppnå detta som personer som vill tillvarata kristna högtider.

Sverigedemokraterna anser att samhället ska stötta människor i sin utveckling oavsett medfödda förutsättningar. Människors olikheter och möjligheter till att utvecklas lika långt bör dock beaktas. Detta innebär att Sverigedemokraterna vill ge människor reellt lika chans till att utvecklas efter sin förmåga.

Sverigedemokraterna skriver i sitt principprogram, som vi tidigare nämnt, att det finns medfödda skillnader mellan män och kvinnor förutom den biologiska och om det medför att män och kvinnor inte beter sig precis lika i alla situationer har det ingen betydelse. Sverigedemokraterna skriver att det finns manliga och kvinnliga egenskaper, dock har partiet inte beskrivit hur olikheterna yttrar sig.

Vi förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män skall särbehandlas på basis av sin könstillhörighet (Sverigedemokraternas principprogram 2011:19).

De sociala konstruktionerna som görs av könen, det vill säga genus, innebär att det finns förtryck i samhället. På grund av sitt kön har alla människor inte samma möjligheter i det svenska samhället. Det socialt konstruerade kvinnoförtrycket som

finns gör att kvinnor är kvar i ekonomiskt och socialt underordnande positioner gentemot män (Freedman 2003:25). Det pågår en diskriminering i samhället som gör att särbehandling eventuellt kan vara en lösning för att reellt lika chans ska vara möjlig för alla människor. Exempel på särbehandling kan vara kvotering av positioner i arbetslivet, bestämda månader för föräldraledighet eller underlättande för kvinnor att starta företag.

Efter att ha gjort en mer grundläggande analys och tolkning av Sverigedemokraternas principprogram har vi kommit fram till att Sverigedemokraterna placeras på graderingen *förekommer ej* för indikatorn *alla har reellt lika chans*.

6.4 Sammanställning

Efter att ha tolkat och analyserat Sverigedemokraternas principprogram utifrån de teoretiskt härledda indikatorerna, vill vi överskådligt visa vad vi har kommit fram till efter alla faser av analys:

Tolerans:

	Acceptans för det främmande	Öppenhet för olikheter	Likvärdiga attributioner
Förekommer			
Osäkert			
Förekommer ej	X	X	X

Efter analys och resultat kom vi fram till att Sverigedemokraternas principprogram placeras på graderingen *förekommer ej* på samtliga toleransindikatorer. Därmed drar vi slutsatsen att Sverigedemokraternas principprogram får den sammanlagda graderingen *förekommer ej* för demokrativärdet *tolerans*.

Personlig utveckling:

	Ta tillvara människors intressen	Uppmuntrar ansvarsfullt deltagande	Värdesätter ny kunskap
Förekommer		X	
Osäkert			
Förekommer ej	X		X

När analys och resultat var genomfört kom vi fram till att Sverigedemokraternas principprogram placeras på graderingen förekommer ej på två av indikatorerna för demokrativärdet personlig utveckling. Däremot kom vi fram till att indikatorn uppmuntrar ansvarsfullt deltagande får graderingen förekommer. Trots det blir slutsatsen att Sverigedemokraternas principprogram får den sammanlagda graderingen *förekommer ej* för demokrativärdet *personlig utveckling*. Vi anser att det inte är tillräckligt att endast en av de tre indikatorerna får graderingen förekommer för att påvisa en annan sammanlagd gradering än den vi gjort.

Politisk jämlikhet:

	Orättvisa gynnar de sämst ställda	Alla har formellt lika chans	Alla har reellt lika chans
Förekommer			
Osäkert			
Förekommer ej	X	X	X

Efter analys och resultat kom vi fram till att Sverigedemokraternas principprogram placeras på graderingen förekommer ej på samtliga indikatorer för demokrativärdet politisk jämlikhet. Därmed drar vi slutsatsen att Sverigedemokraternas principprogram får den sammanlagda graderingen *förekommer ej* för demokrativärdet *politisk jämlikhet*.

Sammanfattningsvis blir den totala sammanställningen för samtliga demokrativärden därmed:

	Tolerans	Personlig utveckling	Politisk jämlikhet
Förekommer			
Osäkert			
Förekommer ej	X	X	X

6.5 Slutsats

Syftet med uppsatsen är att belysa innebörden av demokrativärdena tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet i relation till skolans värdegrund och utifrån detta problematisera skolans förhållningssätt gentemot Sverigedemokraterna. För att kunna uppfylla syftet kommer vi nedan besvara uppsatsens frågeställningar:

- Hur förhåller sig Sverigedemokraternas principprogram till demokrati?
- Finns eventuella konflikter mellan Sverigedemokraternas principprogram och skolans värdegrund?

Eftersom de tre demokrativärdena härleddes utifrån skolans värdegrund samt demokratiteori anser vi att uppsatsen tydligt kan visa på hur Sverigedemokraterna förhåller sig till demokrati. Efter att ha tolkat och analyserat partiets principprogram med hjälp av ett analyschema har vi kommit fram till att Sverigedemokraterna inte uppvisar demokrativärdena tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet. Således besvaras uppsatsens första frågeställning genom att vi visat på att Sverigedemokraternas förhållningssätt till demokrati är komplicerat, utifrån tolerans, personlig utveckling och politisk jämlikhet.

Vidare innebär detta att konflikter mellan Sverigedemokraternas principprogram och skolans värdegrund uppstår eftersom demokrativärdena tolerans, utveckling och jämlikhet är centrala begrepp i skolans värdegrund. I värdegrunden finns beskrivet att

demokratiska värderingar ska råda i svenska skolan och således uppstår en konflikt då Sverigedemokraterna inte uppvisar demokratiska värderingar i partiets principprogram. Följaktligen besvaras uppsatsens andra frågeställning genom att visa på att konflikter finns mellan Sverigedemokraternas principprogram och den svenska skolans värdegrund.

7. Diskussion

I denna uppsats har vi försökt visa på hur Sverigedemokraterna förhåller sig till demokrati utifrån den svenska skolans värdegrund. I slutsatsen har vi kommit fram till att Sverigedemokraternas förhållningssätt till demokrati är komplicerat och därmed uppstår konflikter mellan Sverigedemokraterna och skolans värdegrund. Den främsta orsaken till detta resultat är att partiet är ett invandringskritiskt parti och som framförallt anser att invandrare och kulturella influenser från muslimska länder är ett hot mot Sverige och Sveriges kultur. Sverigedemokraternas principprogram betonar kultur, invandring, mångkulturalism, religion, familj och den svenska nationen starkt och dessa frågor får stort utrymme i principprogrammet. Även om uppsatsens syfte inte är kopplat till hur Sverigedemokraterna ställer sig i frågor rörande exempelvis skola, ekonomi, EU, miljö och sjukvård, står det klart att partiet inte prioriterer dessa frågor. Partiet nämner dessa områden, dock inte på ett detaljerat vis och det som skrivs är ofta tvetydigt och svårbegripligt. Efter att noga ha granskat Sverigedemokraternas principprogram kan vi inte avgöra vad partiet anser i frågor som inte rör kultur, invandring, mångkulturalism, religion, familj och den svenska nationen. Det kan anses anmärkningsvärt att ett politiskt riksdagsparti inte tar ställning i fler frågor och särskilt i frågor som bör ses som grundläggande och viktiga. Tanken slår oss att detta kan vara ett tillvägagångssätt för att underlätta för eventuella samarbeten med andra partier, oavsett de andra partiernas politiska agenda, för att Sverigedemokraterna på så sätt ska kunna få inflytande för sina kärnfrågor.

Denna uppsats har visat att läsare av Sverigedemokraternas principprogram måste vara väl införstådda i partiets definitioner av centrala begrepp, som exempelvis nation. Detta för att läsaren på ett tydligt vis ska kunna förstå vad partiets principprogram faktiskt säger. För att återkoppla till uppsatsens inledning är det därför inte anmärkningsvärt att det råder oklarheter i frågan, utifrån partiets principprogram, om Sverigedemokraterna är ett demokratiskt parti eller ej. Dock har denna uppsats fört klarhet i frågan och visar på att Sverigedemokraterna inte är ett demokratiskt parti.

Uppsatsens slutsats att Sverigedemokraterna är ett odemokratiskt parti kan ses som problematiskt för det demokratiska samhället och den svenska demokratis

utveckling. En av skolans centrala uppgifter är att fostra demokratiska medborgare och med ett odemokratiskt parti i riksdagen, som besitter makten att besluta om Sverige och dess framtid, bör det ses som oroväckande om demokrati är något som ska värnas om.

Våra förslag på vidare forskning är bland annat ett tydliggörande för hur den svenska skolan ska hantera det demokratiska dilemma som uppstått i samband med att Sverigedemokraterna blivit ett riksdagsparti. Ytterligare förslag på vidare forskning är att granska Sverigedemokraternas principprogram utifrån fler demokrativärden i relation till skolans värdegrund. Även andra aspekter av Sverigedemokraterna, som exempelvis Sverigedemokraternas motioner, deltagande i sociala medier och partiets debattartiklar i förhållande till skolans värdegrund och demokratibegreppet är av intresse för vidare studier. Med bakgrund i att Sverigedemokraterna har arbetat för att bli ett mer rumsrent parti är det även av intresse att studera Sverigedemokraternas relation till skolans värdegrund över tid, för att se hur relationen har utvecklats. Då uppsatsens slutsats innebär att det finns konflikter mellan skolans värdegrund och Sverigedemokraterna kan det slutligen vara intressant att forska om eventuella konflikter mellan verksamma lärare i den svenska skolan, som sympatiserar eller är aktiva inom Sverigedemokraterna och deras undervisning utifrån ett demokratiskt perspektiv.

Referenslista

Tryckta källor

- Amnå, Erik. 2003. Deltagardemokratin – Önskvärd, nödvändig – men möjlig? I *Demokratins mekanismer*, Mikael Gilljam och Jörgen Hermansson (red.), SIDOR. Malmö: Liber.
- Blomquist, Maria & Slätt, Richard. (2004). *Sverigedemokraterna från insidan: berättelsen om Sveriges största parti utanför riksdagen*. 1. uppl. Stockholm: Hjalmarson & Högberg.
- Dahl, Robert A. (1971). *Polyarchy. Participation and opposition*. New Haven and London: Yale University Press.
- Dahl, Robert A. 2001. Demokrati som procedur (1979). I *Elva texter i politisk teori: Niccolò Machiavelli, John Locke, Jean-Jacques Rousseau, Edmund Burke, Mary Wollstonecraft, Karl Marx, Friedrich Engels, John Stuart Mill, Joseph Schumpeter, Robert Nozick, Robert Dahl, Carole Pateman*. Hallberg, Peter, Jansson, Maria & Mörkenstam, Ulf (red.), 1. uppl. Malmö: Liber.
- Dahl, Robert A. (2007). *Demokratin och dess antagonister*. [Ny utg.] Stockholm: Ordfront i samarbete med Demokratiakad.
- Ekman, Mikael & Poohl, Daniel. (2010). *Ut ur skuggan en kritisk granskning av Sverigedemokraterna*. Johanneshov: TPB.
- Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena. (2012). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., (rev.) uppl. Stockholm: Nordstedts juridik.
- Freedman, Jane. (2003). *Feminism – en introduktion*. 1. uppl. Malmö: Liber.
- Gilljam, Mikael och Hermansson, Jörgen. 2003. Demokratins ideal möter verkligheten. I *Demokratins mekanismer*, Mikael Gilljam och Jörgen Hermansson (red.), SIDOR. Malmö: Liber.
- Gölstam, Algot. (1995). *Frihet, jämlikhet, demokrati: etik och människosyn inom liberal och socialistisk tradition = Freedom, equality and democracy : [ethics and views of man in the liberal and socialist tradition]*. Diss. Uppsala: Univ.
- Haglund, Charlotte. 2004. Flerspråkighet och identitet. I *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*, Hyltenstam, Kennet och Lindberg, Inger (red.), Lund: Studentlitteratur.

- Hansson, Anders. (2008). *En teori om tolerans*. 1. uppl. Malmö: Bokbox.
- Hellström, Anders. (2010). *Vi är de goda: den offentliga debatten om Sverigedemokraterna och deras politik*. Hägersten: Tankekraft.
- Jakobsson, Johannes. (2010). *Rasism i slips: Sverigedemokrater och nazister idag*. Stockholm: LL-förlaget.
- Jarl, Maria. 2003. Deltagardemokraterna och den representativa demokratin. I *Demokratins mekanismer*, Mikael Gilljam och Jörgen Hermansson (red.), SIDOR. Malmö: Liber.
- Karlsson Minganti, Pia & Svanberg, Ingvar. (red.) (1997). *Religionsfrihet i Sverige: om möjligheten att leva som troende*. Lund: Studentlitteratur.
- Kemdal Blom, Anna. 2003 Attributioner och demokratiska dygder. I *Demokratins mekanismer*, Mikael Gilljam och Jörgen Hermansson (red.), SIDOR. Malmö: Liber.
- Kiiskinen, Jenny & Saveljeff, Sigrid (2010). *Att dansa i otakt med väljarna: Socialdemokraternas och Moderaternas strategiska bemötande av Sverigedemokraterna*. Diss. av båda författarna Linköping: Linköpings universitet.
- Kumlin, Staffan. 2003. Finns det någon ansvarig? I *Demokratins mekanismer*, Mikael Gilljam och Jörgen Hermansson (red.), SIDOR. Malmö: Liber.
- Locke, John. (1998). *Andra avhandlingen om styrelseskicket: en essä angående den civila styrelsens sanna ursprung, räckvidd och mål*. Göteborg: Daidalos.
- Mouffe, Chantal. (2002). *Democracy in Europe: The Challenge of Right-wing Populism*. Barcelona: CCCB
- Nykänen, Pia. (2008). *Värdegrund, demokrati och tolerans: om skolans fostran i ett mångkulturellt samhälle*. Diss. Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Orrenius, Niklas. (2010). *Jag är inte rabat. Jag äter pizza: en bok om Sverigedemokraterna*. Stockholm: Mån-pocket.
- Pateman, Carole. (1970). *Participation and democratic theory*. London: Cambridge University Press.
- Rawls, John, Sen, Amartya & Walzer, Michael. (1993). *Idéer om rättvisa*. 2. uppl Stockholm: ePan.

- Roth, Hans Ingvar. (2012). *Är religion en mänsklig rättighet?* Stockholm: Nordstedts
- Samuelsson, Kurt. (1972). *Den förvirrade jämlikheten och andra essäer.* Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.* Stockholm: Skolverket.
- Thurén, Torsten. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare. 2., [omarb.] uppl.* Stockholm: Liber.
- Walzer, Michael. (1998). *Om tolerans.* Stockholm: Atlas.
- Widfeldt, Anders. (2010). Högerpopulismen: ett växande politiskt fenomen. I *Politik, protest, populism: deltagande på nya villkor*, Ekman, Joakim och Linde, Jonas (red) 1. uppl. Malmö: Liber.

Internetkällor

- Förenta Nationernas hemsida. Svenska FN-förbundet. 2008. Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna. *Förenta Nationerna*. <http://www.fn.se/PageFiles/7177/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf> (Hämtad 2013-05-03).
- Nationalencyklopedins hemsida 1. Nationalencyklopedin. Jämlikhet. *Nationalencyklopedin*. http://www.ne.se/lang/jamlikhet?i_h_word=politisk%20jamlikhet (Hämtad 2013-03-03).
- Nationalencyklopedins hemsida 2. Johansson, Rune. Nation. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/lang/nation/267216> (Hämtad 2013-05-04).
- Nationalencyklopedins hemsida 3. Haglund, A.R. Dick. Tolerans *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/lang/tolerans/329036> (Hämtad 2013-02-25).
- Regeringens hemsida. 2006. Hammarberg, Thomas. Mänskliga rättigheter – konventionen om barnets rättigheter. *Regeringskansliet*. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/04/09/98/b8de24c7.pdf> (Hämtad 2013-05-05).

- SCB:s hemsida. Bruttonationalprodukten (BNP) årsdata 1993-. *Statistiska Centralbyrån*.
http://www.scb.se/Pages/GsaSearch_____287280.aspx?QueryTerm=export+bnp&PageIndex=1&hl=sv (Hämtad 2013-05-14).
- Sverigedemokraternas hemsida 1. Partihistorik. *Sverigedemokraterna*.
<https://sverigedemokraterna.se/vart-parti/partihistorik/> (Hämtad 2013-04-22).
- Sverigedemokraternas hemsida 2. Valresultat. *Sverigedemokraterna*.
<https://sverigedemokraterna.se/vart-parti/valresultat/> (Hämtad 2013-04-22).
- Sverigedemokraternas hemsida 3. Våra viktigaste åsikter. *Sverigedemokraterna*.
<https://sverigedemokraterna.se/vara-asikter/vara-viktigaste-fragor/> (Hämtad 2013-04-23).
- Sverigedemokraternas principprogram 2011. 2012. *Sverigedemokraterna*.
Sverigedemokraternas principprogram 2011. *Sverigedemokraterna*.
https://sverigedemokraterna.se/files/2012/03/principprogram_A5_web.pdf (Hämtad 2013-01-20).